

Taneli Selin

HACKLAB-YHTEISÖ OSALLISUUDEN TUKENA

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Huhtikuu 2016

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 26.4.2016
Tekijä(t) Taneli Selin	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalian koulutusohjelma Sosionomi (AMK)
Nimeke Hacklab-yhteisö osallisuuden tukena	
Tiivistelmä Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa hacklab-toimintaan osallistuneiden kokemuksia siitä, kuinka hacklab-toiminta tukee heidän hyvinvointiaan ja osallisuuttaan. Lisäksi opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään, kuinka yhteisöllisyys ilmenee hacklab-toiminnassa. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto on kerätty teemahaastatteluja käyttäen kevään 2016 aikana. Teemahaastattelut on toteutettu ryhmähaastatteluina. Aineiston analysointimenetelmänä on käytetty teemoittelua. Tutkimukseen osallistui kahdeksan Hacklab Mikkelin toiminnassa mukana olevaa henkilöä. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostui tutkimuskysymyksen kannalta keskeisten käsitteiden eli hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden määrittelyistä. Teoriaosuudessa esitellään myös hakkerikulttuurin synty, hacklabit ilmiönä ja niiden kehityshistoria sekä Hacklab Mikkelin toiminnan ensivaiheita. Opinnäytetyöstä saaduista tuloksista voitiin todeta, että hacklab-toimintaan osallistuneet tunsivat toiminnan tukevan heidän hyvinvointiaan. Toimintaan osallistuminen oli heidän mielestään lisännyt mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja synnyttänyt uusia ihmissuhteita. Toimintaan osallistuneet tunsivat lisäksi tulleen hyväksytyiksi hacklab-yhteisössä ja voivansa siinä toimimalla kehittää ja toteuttaa itseään. Kaikki haastatellut tunsivat toiminnan lisänneen heidän osallisuuttaan tarjoamalla mahdollisuuden vaikuttaa hacklabin toimintaan. Lisäksi puolet haastatelluista tunsivat toiminnan yhteiskunnallisena vaikutusmahdollisuutena.	
Asiasanat (avainsanat) Harrastukset, hyvinvointi, osallisuus, yhteisö, hacklab, hackerspace, hakkerit	
Sivumäärä 44+4	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteinä haastattelulupahakemus, teemahaastattelurunko ja litterointimerkit.	
Ohjaavan opettajan nimi Kati Vapalahti	Opinnäytetyön toimeksiantaja Mikkelin Entrepreneurship Society ry

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 26.4.2016
Author(s) Taneli Selin	Degree programme and option Degree Programme of Social Work Bachelor of Social Services
Name of the bachelor's thesis Hackerspace community supporting participation	
Abstract The purpose of this thesis was to survey how being involved in hackerspace activity supports well-being and participation. The manifestation of communality within the hackerspace activity was also studied. The thesis was implemented in co-operation with Mikkeli Entrepreneurship Society ry. The data was collected through themed interviews during the spring 2016. The interviews were conducted as group interviews. Eight active members of Hacklab Mikkeli volunteered to be interviewed. The analysis method for the data was theming. The theoretical framework of this thesis defines the essential terms of well-being, participation and communality. A brief history of hacker culture and hackerspaces as a phenomenon along with a description of the early phases of Hacklab Mikkeli are also discussed. According to the results of the study, the participants of the hackerspace activity felt that it supported their well-being. Participating in the activity had increased their possibilities for social interaction and the formation of new relationships. The participants sensed their acceptance into the hackerspace community and possibility for personal and professional development. All participants experienced a possibility for participation in the decision-making of Hacklab Mikkeli. Half of the participants considered the activity also as a possibility for gaining influence in the society.	
Subject headings, (keywords) Hobbies, well-being, participation, community, hacklab, hackerspace, hackers	
Pages 44+4	Language Finnish
Remarks, notes on appendices Interview permit application, interview structure and transcription system as appendices	
Tutor Kati Vapalahti	Bachelor's thesis assigned by Mikkeli Entrepreneurship Society ry

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	HYVINVOINNIN MÄÄRITTELYÄ.....	2
2.1	Hyvinvointi yksilön tarpeentyydytyksen perusteella.....	3
2.2	Hyvinvoinnin määrittely yksilön kykyjen perusteella.....	5
3	OSALLISUUS	6
3.1	Osallistuminen ja osallistaminen	7
3.2	Osallisuus yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan tasoilla.....	8
3.3	Osallisuus osana hyvinvointia	9
4	YHTEISÖLLISYYS OSALLISUUDEN MAHDOLLISTAJANA.....	10
4.1	Yhteisöt nykyään	11
4.2	Yhteisöt tukemassa hyvinvointia ja toimijuutta	13
5	HAKKERIT JA HACKLABIT.....	14
5.1	Keitä ovat hakkerit?	14
5.2	Hakkeriyhteisöt ja hakkerietiikka.....	15
5.3	Hacklab Mikkelä	16
6	TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄT JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	17
7.1	Laadullinen tutkimusmenetelmä ja teemahaastattelu	17
7.2	Tutkimushaastattelujen toteuttaminen	19
7.3	Tutkimusaineiston käsittely	21
8	TUTKIMUSTULOKSET	22
8.1	Hyvinvointia hacklab-toiminnasta?	23
8.1.1	Having eli fysiologiset perustarpeet.....	23
8.1.2	Loving/belonging eli yhteisyyssuhteet	23
8.1.3	Being/doing eli itsensä toteuttamisen muodot	25
8.2	Osallisuuden mahdollisuuksia hacklab-toimintaan osallistumalla?	28
8.2.1	Osallisuuden mahdollisuudet hacklab-yhteisössä.....	29
8.2.2	Osallisuutta yhteiskunnassa hacklab-toiminnan avulla	30
8.2.3	Hacklab-toiminta osallisuuden portailla	33
8.3	Yhteisöllisyyden ilmenemisiä hacklab-toiminnassa?.....	33
8.4	Yhteenvedo tutkimustuloksista.....	36

9	POHDINTA	38
---	----------------	----

LIITTEET

- 1 Haastattelulupahakemus
- 2 Teemahaastattelurunko
- 3 Litterointimerkit

1 JOHDANTO

Kiinnostus hakkerikulttuuria kohtaan on kasvanut viime vuosina. Hakkerikulttuurista ja muista maker-kulttuurin ilmentymistä on yritetty löytää uusia, entistä luovempia, toiminnan tapoja inspiroimaan suomalaisen koulutuksen kehittämistä. Tiedon saata- vuus internetistä, tiedon soveltaminen ja toiminta yhdessä sekä lopulta tulosten jaka- minen eteenpäin ovat maker-kulttuurin piirteitä. Nämä toiminnan tavat eivät pelkäs- tään edistä oppimista, vaan tukevat oppijoita toimimaan aktiivisina ja osallisina yh- teiskunnan jäseninä. (Berner ym. 2015, 8).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli perehtyä hakkerikulttuuriin ja hacklabeihin sekä kar- toittaa tarkemmin hacklab-toimintaan osallistuneiden kokemuksia. Tutkimuksen tar- koituksena oli kuvailla ja kartoittaa, kuinka hacklab-toimintaan osallistuneet tuntevat sen tukevan heidän hyvinvointiaan ja osallisuuttaan. Opinnäytetyössä kuvaillaan myös yleisemmällä tasolla hakkerikulttuuria, hacklabeja ilmiönä, niiden kehityshistoriaa sekä Hacklab Mikkelin toiminnan ensivaiheita.

Hacklab on paikka, jossa voidaan toimia yhdessä erilaisten luovien projektien parissa. Mikkelissä tällaista vapaa-ajan harrastusmahdollisuutta ei ole ollut ennen hacklab- toiminnan käynnistymistä vuonna 2015, vaikka sellaiselle on ollut selkeä tarve. Toi- miessani työtoiminnan ohjaajana Mikkelin kaupungin työpajoilla, tämä tarve ilmeni keskusteluissa asiakkaiden kanssa. Ilman hacklabia nämä harrastajat toimivat omissa oloissaan yksin. Jo siksi tunsin hyödylliseksi selvittää, onko mahdollista löytää yhtei- söllisempiä toimintamalleja, esimerkiksi käynnistämällä hacklab-toiminta Mikkeliin. Lisäksi oman it-alan koulutus- ja työtaustani myötä hacklab-toiminta tuntui mielen- kiintoisena mahdollisuudelta ylläpitää ja kehittää it-alan osaamistani. Opinnäytetyök- seni muodostui siten selvittää mahdollisuudet sekä tukea hacklab-toiminnan käynnis- tämistä Mikkeliin.

Idea hacklab-toiminnan käynnistämisestä Mikkelissä toteutui heti opinnäytetyön alku- vaiheessa. Hacklab-yhteisön synnyttyä ja osoittauduttua elinkelpoiseksi, opinnäyte- työn tavoitetta jouduttiin pohtimaan uudelleen. Alun perin toiminnallisesta opinnäyte- työstä – toimijoiden kokoamisesta ja yhteisön synnyn tukemisesta – tuntui järkevältä siirtyä eteenpäin yhteisön elinkaarella. Hacklab-toiminta voi olla kytköksissä yhteis- työhön yritysten ja oppilaitosten kanssa, järjestää julkisia tapahtumia ja sisäistä toi-

mintaa, mutta epäselväksi jäi miltä toiminta tuntuu siihen osallistuneista. Mitä toiminta merkitsee heille? Tukeeko se heidän osallisuuttaan ja hyvinvointiaan? Opinnäytetyön tarkoituksiksi muodostui selvittää tämä.

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Mikkelin Entrepreneurship Society ry:n kanssa. Mikkelin Entrepreneurship Society ry toimii yhdessä tulevien yrittäjien kanssa, auttaen heitä liikeideoiden kehittämisessä, innostaen kohti yrittäjyyttä ja yhdistäen osaajia uusiksi yrityksiksi. Hacklab-toimintaa voidaan pitää sellaisena yrittäjyyteen kannustavana tai vähintäänkin innovatiivisena toimintana, jota Mikkelin Entrepreneurship Society ry tuntee tarpeelliseksi tukea. Opinnäytetyöprosessissa Mikkelin Entrepreneurship Society ry toimi työelämäkumppanina ja tarjosi ohjauksellista tukea tutkimustyölle.

Tutkimustietoa hacklab-toimintaan osallistumisen kokemuksista ja merkityksistä ei vielä ole paljoa. Hacklabeja ilmiönä on kuitenkin tutkittu jossakin määrin. Esimerkiksi Moilanen (2012) on tehnyt tutkimusta hacklab-toimintaan osallistuneiden ominaisuuksista (ikä, sukupuoli, koulutus), heidän mielenkiinnon kohteistaan toiminnassa ja motivaation lähteistään. Pullo (2015) on tutkinut pro gradussaan hacklabeja osana maker-kulttuuria pyrkien kuvailemaan ja kartoittamaan ilmiötä osana käsityöprosessia. Ulkoisilta puitteiltaan hacklab-toiminta ei eroa merkittävästi muista yhteisöllisistä vapaa-ajan harrastuksista. Eroavaisuudet tällaisiin hacklab-toiminnassa löytyvät yleensä tilan varustelusta, joka painottuu useimmiten enemmän elektroniikkaan, ohjelmointiin ja muiden teknisten laitteiden parissa toimimiseen. Lisäksi eroavaisuutena voidaan pitää hacklab-toiminnan taustalla vaikuttavaa hakkerietiikkaa.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen aineistonkeruun menetelminä käytettiin teemahaastattelua. Osallistuminen yhteisön toimintaan mahdollisti myös havaintojen tekemisen toiminnasta. Haastateltujen ääni on pyritty tuomaan esille poimimalla otteita, jotka kuvaavat heidän kokemuksiaan hacklab-toiminnasta ja sen merkityksistä.

2 HYVINVOINNIN MÄÄRITTELYÄ

Luvuissa 2–4 esitellään opinnäytetyön kannalta tärkeimmät käsitteet: hyvinvointi, osallisuus, yhteisöllisyys ja toimijuus. Tutkimuskysymyksen kannalta on tärkeää ym-

märtää, mitä tarkoitetaan osallisuuden käsitteellä, miksi osallisuuden tunne on tärkeää ja mikä sen vaikutus on yksilön hyvinvoinnille. Käsitteiden esittely aloitetaan hyvinvoinnista, käyttäen muun muassa Erik Allardtin ”klassista” teoriaa, josta jatkan osallisuuden kautta yhteisöllisyyteen ja toimijuuteen.

2.1 Hyvinvointi yksilön tarpeentyydytyksen perusteella

Erik Allardt (1976, 21–23, 32–33) on määritellyt hyvinvoinnin koostuvan elintasosta ja elämänlaadusta, jotka kumpikin toteutuvat tarpeentyydytyksen kautta. Allardt on eritellyt nämä tarpeet perustarpeisiin, jotka koostuvat aineellisista ja omistettavista resursseista sekä yksilön vuorovaikutuksessa muiden yksilöiden ja yhteiskunnan kanssa synnyttämistä resursseista. Allardt toteaaakin hyvinvoivan ihmisen olevan tilassa, jossa hänen on mahdollista saada ”keskeiset tarpeensa” tyydytettyä.

Allardt tekee eron hyvinvoinnin ja onnellisuuden välillä todeten hyvinvoinnin ja sen edellytysten olevan objektiivisemmin mittavissa kuin onnellisuuden. Onnellisuus koostuu subjektiivisista tunteista ja kokemuksista samalla jaottelulla kuin hyvinvointikin; ne kohdistuvat aineellisiin ja omistettaviin resursseihin sekä yksilön ja yhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen. (Mts. 32–36.)

Allardtin käyttämä resurssin käsite on aineellisten ja omistettavien resurssien osalta selkeä. Sellaisia resursseja voivat olla esimerkiksi yksilön tulot tai asunto. Sosiaalisten tarpeiden tyydytyksen osalta resurssin käsite ei enää olekaan niin selvä. Pelkästään aineellisten resurssien avulla yksilö ei pysty tyydyttämään esimerkiksi sosiaalisten suhteiden ja kontaktien tarvetta. Allardt (mts. 36–37) toteaaakin sen sijaan hyvien sosiaalisten suhteiden toimivan resursseina, jotka voivat mahdollistaa muiden tarpeiden tyydyttämisen.

Allardtin (mts. 37–39) mukaan hyvinvoinnin edellyttämät tarpeet voidaan jakaa kolmeen eri ulottuvuuteen: *having* (elintaso), *loving* (yhteisyyssuhteet) ja *being* (itsensä toteuttamisen muodot). Hyvinvoinnin tuntemus ja toteutuminen edellyttää näiden ulottuvuuksien tarpeiden täyttymistä. Ensimmäinen ulottuvuus *having* tarkoittaa fysiologisia ja taloudellisia perustarpeita. Toinen ulottuvuus *loving* tarkoittaa myönteisiä ihmissuhteita. Kolmas ulottuvuus *being* tarkoittaa mahdollisuutta ”itsensä toteuttamiseen” ja ”tekemiseen” eli osallistumiseen ja vaikuttamiseen yksilönä.

Having (elintaso) sisältää kaikkien ihmisten tarvitsemat tietyt, elämälle välttämättömät fysiologiset perustarpeet eli ravinnon, asunnon ja turvallisuuden. On kuitenkin tarpeen nähdä ero kulttuurin ja olosuhteiden perusteella, esimerkiksi Pohjoismaissa ei ole yleisesti nälänhätää toisin kuin kuivuudesta kärsivissä kehitysmaissa. Siksi tähän ulottuvuuteen lasketaan myös muiden ulottuvuuksien tarpeiden täyttämistä edistäviä resursseja. Tällaisia ovat esimerkiksi koulutus, joka helpottaa niin elintason saavuttamista tuloina kuin myös itsensä toteuttamista sivistyksen myötä. (Mts. 39–42.)

Loving (yhteisyyssuhteet) kattaa sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta syntyvät resurssit. Allardt lähtee ajatuksesta, että ihmisellä on tarve solidaarisuuteen ja toveruuteen tai ylipäänsä tarve olla osana ja kuulua sosiaalisten suhteiden verkostoihin. Verkostoista merkityksellisen tekee toisten pitämisen ja välittämisen ilmaiseminen, mitkä kaksisuuntaisina tuottavat yhteisyyden resurssin. Näitä resursseja käyttäen yksilö voi parantaa tilannettaan omien arvojensa toteuttamisessa ja myös muiden hyvinvoinnin ulottuvuuksien tarpeiden tyydyttämisessä. Yhteisyys tarjoaa yksilölle ja yhteisölle suojaa ja sen puute aiheuttaa suoria seurauksia muun muassa mielenterveysongelmien ja ”kulttuurin köyhtymisen” muodoissa. (Mts. 42–46.)

Being (itsensä toteuttamisen muodot) viittaa yksilön piilevien sisäisten mahdollisuuksien toteuttamiseen ja persoonallisuuden kehittämiseen, joiden kummankin toteuttamista pidetään hyvänä asiana. Allardt jakaa itsensä toteuttamisen neljään eri osatekijään: yksilö ja tämän korvaamattomuus persoonana, yksilön saama arvonanto, yksilön mahdollisuuteen harrastuksiin ja vapaa-ajan aktiviteetteihin (”tekeminen”) ja yksilön mahdollisuuteen osallistua politiikkaan. Osatekijöiden puute, niin poliittisen osallistumisen kuin vapaa-ajan aktiviteettien osalta, on yhteydessä sosiaaliseen eristäytymiseen. (Mts. 46–49.)

Allardt korostaa ”tekemisen” merkitystä itsensä toteuttamisen muotona, todeten sen olevan korkealla pohjoismaisten hyvinvointiarvojen joukossa. Tekeminen tässä yhteydessä on erilaiset harrastukset ja vapaa-ajan aktiviteetit sisältäen myös järjestötoiminnan. Näitä vapaa-ajan aktiviteetteja käyttäen yksilö pyrkii täyttämään itsensä toteuttamisen osatekijöitä löytämällä oman paikkansa, jossa hän olisi korvaamaton ja saisi arvostusta yksilönä eikä pelkästään numerona tai satunnaisena henkilönä. (Mts. 46–49, 250–255.)

Kiili (1998) on laajentanut Allardtin näkemyksiä hyvinvoinnin ulottuvuuksista yhteisyyssuhteiden ja itsensä toteuttamisen osalta. Kiili on pyrkinyt huomioimaan laajennuksillaan paremmin lasten ja nuorten hyvinvoinnin tarkastelun. Laajennus soveltuu mikkeliläisen hacklab-toiminnan tarkasteluun, sillä merkittävä osa yhteisön jäsenistöstä on alle 29-vuotiaita ja voidaan siten tulkita esimerkiksi nuorisolain (2006/72) perusteella nuoriksi.

Kiili (mts. 17–21) laajentaa Allardtin loving -ulottuvuutta eli yhteisyyssuhteita uudeksi *belonging*-kategoriaksi, joka painottaa osallistumisen ja osallisuuden merkitystä. Yksilöllä on oltava oikeus osallistua omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin. Kokemukset ja mielipiteet sosiaalisista suhteista ja yhteisöihin kuulumisesta ovat tärkeä osa *belonging*-kategoriaa. Tällaisia hyvinvoinnin kannalta tärkeitä yhteisöjä muodostuu kerhoista ja muista vapaa-ajan harrastuksista.

Being -ulottuvuus eli itsensä toteuttamisen muodot laajenee *doing*-kategoriaksi ja pyrkii mittaamaan osallistumisen mahdollisuuksia ja todellisten voimavarojen käyttööntottamista. Pelkkä being-ulottuvuus eli itsensä toteuttamisen muodot ei kata riittävästi yksilön käsitystä kyvyistään, taustastaan ja yhteisöistään. Doing-kategorialla tarkastellaan yksilön mahdollisuuksia toimia ja selviytyä eri elämänpiireissään, esimerkiksi perheen, oppilaitosten ja vapaa-ajan osalta. (Mts. 17–21, 23.)

2.2 Hyvinvoinnin määrittely yksilön kykyjen perusteella

Hyvinvoinnin on määriteltävä syntyväksi myös muutenkin kuin resurssien omistamisen tai tarpeiden tyydyttämisen perusteella. Sen (1993, 30–33) kuvailee hyvinvoinnin syntyvän erilaisista *toiminnoista* (functioning), joita yksilö pystyy halunsa mukaan tekemään tai joina yksilö pystyy olemaan. Jotkin toiminnoista ovat hyvin perustavanlaatuisia, kuten esimerkiksi riittävä ravinto ja terveys, osa taas hyvinkin monimutkaisia, kuten esimerkiksi itsekunnioituksen tunne. Näistä toiminnoista yksilö pystyy *kykyjensä* (capabilities) mukaan muodostamaan ja toteuttamaan haluamiaan yhdistelmiä. Yksilön hyvinvointi siis määrittyy hänen kykyjensä mukaisesti.

Sen (1993) ei itse listannut erikseen, mitä tällaiset kyvyt voisivat olla. Sen sijaan Martha Nussbaum (esim. 2011, 33–34) on listannut mielestään kymmenen olennaisin-

ta kykyä, jotka yksilö vähintään tarvitsee voidakseen elää ihmisarvoisen elämän. Nussbaum myös korostaa yhteiskunnan valtaapitävien vastuuta tarjota mahdollisuudet tällaisten kykyjen toteutumiselle. Nussbaum listaa kyvyt aloittaen fysiologisista perustarpeista edeten pidemmälle yhteisöllisiin ja itseään koskeviin asioihin vaikuttamiseen:

1. *Life*. Kyky elää täysimittainen ihmiselämä.
2. *Bodily health*. Riittävä ravinnonsaanti ja suojaisa asuinpaikka, jotka tukevat hyvää terveyttä ja lisääntymiskykyä.
3. *Bodily integrity*. Vapaus liikkua ja fyysinen koskemattomuus.
4. *Senses, imagination and thought*. Mahdollisuus käyttää aistejaan, mielikuvitustaan ja kykyään ajatella. Oikeus koulutukseen sekä sanan- ja uskonnonvapauteen.
5. *Emotions*. Mahdollisuus käyttää ja ilmaista tunteitaan.
6. *Practical reason*. Mahdollisuus omaan ymmärrykseen hyvästä.
7. *Affiliation*. Mahdollisuus elää yhdessä vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa.
8. *Other species*. Ymmärrys luontoa ja eläimiä kohtaan.
9. *Play*. Mahdollisuus nauraa, leikkiä ja nauttia mieleisistään asioista.
10. *Control over one's environment*. Mahdollisuus osallistua itseään koskettavaan poliittiseen päätöksentekoon sekä oikeus hakea ja tehdä töitä saavuttaakseen omistusoikeuden esimerkiksi maahan tai asuntoon.

3 OSALLISUUS

Osallisuuden käsitettä on yritetty selittää monilla tavoin: erilaisista näkökulmista, erilaisilla tasoilla tai erilaisiin tavoitteisiin pyrkien. Vehviläinen (2007, 76) jaottelee osallisuuden kolmeen eri näkökulmaan. Ensimmäisessä näkökulmassa osallisuutta pidetään osattomuuden vastakohtana. Toisessa näkökulmassa osallisuus kytkeytyy yksilön hyvinvoinnin perusedellytysten täyttymiseen. Kolmas näkökulma kuvaa osallisuuden yksilön ja yhteiskunnan välisenä suhteena.

Osallisuuden käsitettä voidaan siis yrittää selittää jonkin tekijän tai tilanteen puutteena tai vastakohtana. Osattomuus on jo sanana osallisuuden vastakohta ja kuvaa hyvin

tilannetta, jossa ollaan jonkin ulkopuolella, ei-osallisena johonkin. Osallisuus siis tarkoittaa tilannetta, jossa ollaan mukana jossakin, osallisena (Vehviläinen 2007, 76) Euroopan unionin tasolla, Eurooppa 2020 -strategiassa (Euroopan komissio), osallisuus nähdään köyhyyttä ja syrjäytymistä sekä ehkäisevänä että torjuvana tekijänä. Samankaltaisen tulkinnan osallisuudesta, syrjäytymisen vastaparina, esittää myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2015).

Osallisuuden käsitteen selittämisen tekee haastavaksi myös se, ettei sille ole tieteen valtakielillä täysin vastaavaa ja selkeää vastinetta. Käsite *involvement* on jo hyvin lähellä sitä, mitä suomalainen osallisuuden käsite tarkoittaa. Toisaalta asiaa mutkistaa se, että sosiaalisen osallisuuden käännökseenä käytetään useimmiten ilmaisua *social inclusion*, kun taas *involvement* on helpommin liitettävissä esimerkiksi asiakasosallisuuden – *customer involvement*. (Leemann & Hämäläinen 2015.)

Englanniksi voidaan käyttää myös käsitettä *participation*, mutta sen suora käännöksen tarkoittaa paremminkin *osallistumista* kuin osallisuutta ja siten se ei yksinään riitä selittämään suomalaista näkökulmaa osallisuuteen. Suomalaisessa tutkimuksessa osallisuuden käsite kattaa useasti myös osallistumisen. (Kiilakoski ym. 2012, 15.)

3.1 Osallistuminen ja osallistaminen

Osallisuus ja *osallistuminen* ovat läheisiä käsitteitä ja sidoksissa toisiinsa. Osallistumisen käsitteellä tarkoitetaan yleensä enemmän käytännönläheisiä toimintoja kuin osallisuuden käsitteellä. Osallistuminen on käytännössä vaikuttamista ja toimimista oman tai läheistensä aseman puolesta. Suomalaisessa yhteiskunnassa osallistumista tuetaan monin oikeuksin ja velvollisuuksin. (Bäcklund ym. 2002, 7.)

Aktiivinen kansalaisuus mahdollistaa monenlaiset osallistumisen muodot. Sen ei tarvitse olla pelkästään päätöksentekoon osallistumista, vaan se voi olla erilaista vapaaajan toimintaa ja tapahtumia. Osallistumisen taustalla on yleensä jokin tavoite, jonka vuoksi yksilö lähtee mukaan toimintaan (Oikeusministeriö 2005, 44–45.) Osallistuminen on siis keino toteuttaa itseään, samalla edistäen omia intressejään ja hyvinvointiaan. Yksilölle osallistumisen myötä syntyvä tunne mahdollisuudesta vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin voidaan siten nähdä osallisuuden muotona. (Särkelä-Kukko 2014, 34–35.)

Osallistaminen tarkoittaa yksilöiden tukemista ja kannustamista osallistumaan. Osallistamisessa osallistumisen käynnistävä tekijä tulee ulkoa, toisin kuin suoraan yksilön omien tavoitteiden perusteella syntyvässä osallistumisessa. Toisaalta osallistamiseksi voi riittää jo yksilön tavoitteiden selkeyttäminen tai osallistumisen mahdollistaminen. Samoin kuin yksilön omista tavoitteista syntyvä osallistuminen, voi osallistaminenkin siten lopulta tuottaa osallisuuden kokemuksen. (Särkelä-Kukko 2014, 35.)

3.2 Osallisuus yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan tasoilla

Osallisuuden käsitteen tulkinta riippuu tarkastelun näkökulman lisäksi tarkastelun tasosta. Tarkastelun tasona voi olla yksilön suhde yhteiskuntaan, yhteisöihin tai omaan elämään. Lisäksi kokemus osallisuudesta on aina yksilökohtaista, yhteydessä yksilön omiin arvoihin ja käsityksiin ympäröivästä maailmasta. (Särkelä-Kukko 2014, 34–45.)

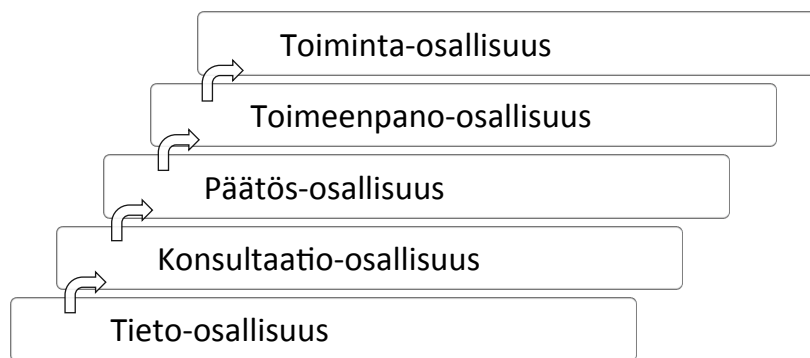
Osallisuutta voidaan tarkastella yksilön ja yhteiskunnan välisenä suhteena: kuinka yksilö voi vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaansa ja mitkä ovat mahdollisuutensa toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Tarkastelu yhteisöjen tasolla taas painottaa yhteenkuuluvuutta muiden ihmisten kanssa, mahdollisuutta olla ryhmän jäsen ja aktiivinen toimija osana yhteisöä. Yksilötasolla tarkasteltuna osallisuus tiivistyy tunteeseen ja mahdollisuuteen vaikuttaa omaan elämään omalla toiminnallaan sekä kantaa vastuu toimintansa seurauksista. Osallisuus on siis tunnetta johonkin kuulumisesta ja siten kyvystä vaikuttaa omaan elämäänsä. (Mt.)

Osallisuuden asteen mittaamiseen ja kuvailemiseen on kehitetty erilaisia asteikkoja. Arnstein (1969, 216–217) on kuvannut osallisuuden asteita kahdeksanaskelmaisina tikapuina. Yksilön sijainti tikapuiden askelmilla riippuu hänen kokemastaan osallisuudesta. Arnsteinin osallisuuden tikkaat jakautuvat kolmeen ryhmään: alimmat kaksi askelmaa, jotka eivät ole varsinaista osallistumista (nonparticipation), keskimmäiset kolme askelmaa ovat näennäistä ja muodollista osallistumista (degrees of tokenism) ja ylimmät kolme askelmaa, joissa yksilö on osallinen (degrees of citizen power).

Horelli (1994, 39) on soveltanut tutkimuksessaan Arnsteinin tikkaita kuvaamaan lasten osallisuuden asteita yhdyskuntasuunnittelussa. Horellin portaissa on viisi porrasta, joita lapsi nousee ylemmäs osallisuutensa kasvaessa. Alimmalla portaalla lapsi vain

sopeutuu aikuisten tekemiin suunnitelmiin. Toisella portaalla lasta kuullaan, kolmas porras on lapsen osallistumista aikuisten johtamaan suunnitteluun ja neljäs porras on jo merkittävää osallisuutta, jossa lapsi osallistuu oikeasti yhteistyöhön. Ylimmällä viidennellä portaalla lapsi käyttää aktiivisesti valtaansa toiminnassa, aikuisten toimissa vain apulaisina.

Samankaltaisia osallisuuden portaita on tehty myös nuorten osallisuuden kuvaamiseen. Fjölt (1999, 33) on jakanut nuorten osallisuusasteet viiteen portaaseen (kuva 1). Alimmalla portaalla nuorten osallisuus rajoittuu mahdollisuuteen antaa tietonsa aikuisille kysyttäessä. Toisella portaalla nuoria kuullaan ja he voivat osallistua neuvottelemalla. Kolmannella portaalla nuoret ovat aktiivisessa roolissa ja saavat päätösvaltaa. Neljännellä portaalla nuoret päättävät asioista. Ylimmällä viidennellä portaalla nuoret ovat itse mukana tekemässä päättämäänsä asioita.

KUVA 1. Nuorten osallisuuden asteet (Fjölt 1999, 33)

Gretschel (2002, 71) on tarkentanut Fjöltin (1999, 33) osallisuuden portaita lisäämällä ylimmäksi osallisuuden asteeksi arviointiosallisuuden. Nuoret eivät halua olla ainoastaan suunnittelemassa ja vaikuttamassa päätöksentekoon. Nuorille on tärkeää päästä osallistumaan myös toteuttamiseen ja toteutuksen arviointiin.

3.3 Osallisuus osana hyvinvointia

Osallisuus tulkitaan yksilön hyvinvoinnin kannalta tärkeäksi asiaksi. Esimerkiksi Sosiaali- ja terveysministeriön (2012) mukaan sillä tarkoitetaan “mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin”. Euroopan yhteisöjen komission mukaan (2003) osallisuus varmistaa kaikille mahdolli-

suuden ja resurssit osallistua täysivaltaisesti yhteiskuntaan ja saavuttaa ”kyseisessä yhteiskunnassa hyväksyttävänä pidettävän elintason ja elämänlaadun.”

Hyvinvointia luova osallisuuden tunne ja kokemus voi syntyä myös muutenkin kuin työllisyyden ja taloudellisesti suotuisan aseman myötä. Ihmisen tuntiessa olevansa osallinen ja kuuluvansa johonkin ryhmään tai yhteisöön, hän voi paremmin ja siten koko yhteiskunta voi paremmin. Ryhmään tai yhteisöön kuuluminen ei aina riipu yksilön sosioekonomisesta asemasta. (Oikeusministeriö 2005, 48–49.)

Osallisuuden tunnetta ja kokemusta synnyttävät ryhmät ja yhteisöt vaativat toteutuakseen paikan ja tilaisuuden. Yhteiskunnassamme tällaisia jo olemassa olevia paikkoja ovat esimerkiksi perhe ja muut sukulaisyhteisöt, koulut, oppilaitokset, työpaikat ja vapaa-ajan harrastukset. Osalle tuntuu luontaiselta ja itsestään selvältä lähteä mukaan luomaan ja kokemaan osallisuutta, osa taas tarvitsee enemmän ohjausta kohti osallisuutta mahdollistavia tilaisuuksia. (Mt.)

Osallisuus on yhteydessä myös terveyteen, sen ollessa yksi terveyteen vaikuttavista taustatekijöistä. Osallisuuden ja terveyden yhteyttä on tutkittu melko vähän, mutta osallisuuden tunteen oletetaan kuitenkin vaikuttavan positiivisesti kokemukseen terveydestä (Haake & Nikula 2011, 38.) Yksilön hyvinvointia osallisuus tukee antamalla mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Siksi osallisuuden merkitystä hyvinvointia vahvistavana tekijänä on tärkeää tukea ja tuoda ilmi sen merkitys myös terveyttä tukevana tekijänä. (Rouvinen-Wilenius ym. 2011, 56–57.)

Osallisuus on kytköksissä kaikkiin Erik Allardt (1976, 32) määrittelemiin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin: *having, loving, being*. Ensimmäisen ulottuvuuden osalta osallisuus ilmenee mahdollisuutena saada täytetyksi taloudellisen ja fysiologisen hyvinvoinnin perustarpeet osana yhteisöjä. Toinen ulottuvuus on osallisuus ihmissuhteiden kautta. Kolmantena ulottuvuutena toimii yksilön mahdollisuudet toimia yksilönä ja vaikuttaa itseensä ja ympäröivään yhteisöön.

4 YHTEISÖLLISYYS OSALLISUUDEN MAHDOLLISTAJANA

Yhteisöllisyys käsitteenä liittyy vahvasti osallisuuteen. Osallisuuden syntyessä yksilön ollessa jonkin isomman kokonaisuuden osa, voidaan yksilön tuntemaa yhteisön jäsenyyden, mukana olemisen ja mukaan kuulumisen tunnetta kutsua yhteisöllisyydeksi. (Kiilakoski ym. 2012, 16.) Osallisuuden tavoin myös yhteisöllisyyden käsitteen tulkinta on aina tilannekohtaista ja siten tulkintoja on lukuisia. Lisäksi käsitteen tulkintaa hankaloittaa myös se tekijä, että yleensä puhuja olettaa kuulijan tulkitsevan yhteisöllisyyden käsitteen samoin kuin hän (Saastamoinen 2009, 35).

Saastamoisen (mt.) mukaan yhteisöllisyys on käsitteenä tieteen kannalta käyttökelpoton, sillä sen yksiselitteinen määrittely on miltei mahdotonta. Käsitteenä yhteisöllisyys merkitsee eri asioita eri ihmisille, mutta useimmiten sitä käytetään positiivisissa asiayhteyksissä ja lähtökohtaisesti se tulkitaan positiivisena tekijänä. Positiiviset merkitykset voivat olla esimerkiksi harmonia sekä yhteistyön ja yhteisyyden tunteet.

Perinteisesti yhteisöjä on tarkasteltu myös yhteiskunnan muutokseen liittyen. Yhteisö on ollut kuin vastakohta yhteiskunnalle. Yhteisössä toimimisessa on tunnettu olevan jotain ihmiselle luontaista toimintaa, jota perinteet ovat ylläpitäneet. Yhteiskunnan nykyaikaistuessaa tämä luontainen toiminta on joutunut väistymään sopimusyhteiskunnan tieltä. (Mts. 36.)

Ferdinand Tönnies on tutkinut saksalaisen kielialueen kyläyhteisöjä 1800-luvun lopulla ja luonut niiden perusteella yhteisöjä kuvaavan käsiteparin. Ihmiselle luonnollista ja hyvää elämää tarjoava perinteinen yhteisö on saanut nimen *gemeinschaft*. Moderni yhteiskunta, jossa ihmiset toimivat lähinnä omaa etuansa tavoitellen, yhteisiä sopimuksia ja sääntöjä noudattaen on nimeltään *gesellschaft*. Moderni yhteiskunta rikkoo hänen tulkinnassaan perinteiset yhteisöt eikä siten johda kohti hyvinvointia. (Mts. 37.)

4.1 Yhteisöt nykyään

Juhilan (2006, 125) mukaan nykyajan yhteisöt ovat muuttuvia ja liikkuvia. Niihin ei synnytä eikä niissä vietetä koko elämää. Sen sijaan yksilöt liikkuvat ja kiinnittyvät osaksi monenlaisia yhteisöjä. Tällaisia yhteisöjä ilmenee yksilön elämässä esimerkiksi eri elämänvaiheissa: päiväkodissa, koulussa, työelämässä tai vapaa-ajan toiminnoissa. Yhteisöjä voi muodostua myös perheestä, suvusta tai ystäväpiiristä.

Yhteisöt ovat nykyään myös ilmenemismuodoiltaan monipuolisempia. Juhila (mt.) kuvailee niiden olevan myös enemmän mielikuvituksellisempia ja ei-paikallisempia kuin aiemmin. Yhteisöllisyyttä voidaan siten tuntea esimerkiksi ei-kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa internetissä. Myöskään yksilöiden maantieteellisellä sijainnilla ei ole Nivalan (2008, 50) mukaan merkitystä. He voivat olla osa paikkasidonnaista yhteisöä, kuitenkin tuntematta muita alueella asuvia osaksi yhteisöään.

Tärkeintä yhteisön synnylle on jokin tekijä, joka saa yksilöt tuntemaan yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tämän yhteenkuuluvuuden tunteen Nivala (2008, 50) erittelee muodostuvan yhteisön sisäisestä vuorovaikutuksesta sekä yhteisön jakamista arvoista ja ihanteista. Tällaiset arvot ja ihanteet näkyvät nykyajan yhteisöissä esimerkiksi jaettuihin ideologioihin tai symboleihin (Saastamoinen 2009, 45).

Kurjen (2000, 129) mukaan mikä tahansa ihmisten ryhmä ei vielä ole aito yhteisö. Esimerkiksi perhettä ei välttämättä siten aina voida tulkita aidoksi yhteisöksi, sillä ihmisten väliset suhteet voivat olla myös yhteisöllisyyden kannalta negatiivisten tunteiden, kuten vihamielisyyden tai kateuden, täyttämiä. Aidossa yhteisössä sosiaalinen toiminta pohjautuu ja ohjautuu yhteisten intressien ja arvojen perusteella.

Vaaranen (2005, 114) on kuvaillut nykyajan nuorten luovia yhteisöjä, joiden toiminnassa sekoittuvat yhdessä viihtyminen, luovuus ja sen käytäntöön tuominen tekemällä. Tällaisten yhteisöjen tyypillisiä piirteitä ovat yleensä pieni koko, toiminnan vapaaehtoisuus, osoitettujen taitojen perusteella järjestyvä ja nopeaan päätöksentekoon kykenevä hierarkia, pitkälle viety yhteisön mielikuvamarkkinointi sekä kyky muutoksiin. Näissä yhteisöissä toimijoille on tärkeää saavuttaa mainetta muihin yhteisöihin verrattuna tekemällä ”siistejä juttuja.”

Tuomen (2005, 133) mukaan yhteisöllisyyden ydin on yhteisön jakamissa kertomuksissa. Nämä yhteisön kertomukset ovat syntyneet yhteisön arjen kokemuksista. Ne ovat voineet värittyä ajan saatossa, kenties väärinä asioiden todellisen kulun ja ollen jopa järjettömiä tai mahdottomia. Siitä huolimatta ne muodostuvat yhteisön historiaksi.

Soinisen (1999, 102–105) mukaan yhteisölliset tarinat ovat sekä henkilökohtaisesti koettua että ryhmän yhteisesti jakamaa kokemusvarantoa. Jäsenten kokemukset me-

nestymisestä luovat muistoja ja lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tarinoissa voi korostua jokin haastava tilanne, joka kuitenkin yhteisön voimin kyetään selvittämään ja joka jatkaa elämäänsä jonkinlaisena ”sankaritarinana”. Nämä tarinat muodostavat ”mysterin”, joka tiivistää suhteita yhteisössä, etenkin tarinan oikeasti eläneiden välillä.

4.2 Yhteisöt tukemassa hyvinvointia ja toimijuutta

Yhteisöt, niihin kuuluminen, niissä toimiminen ja niiden kautta vaikuttaminen ovat osaltaan mahdollistamassa osallisuutta. Hyvinvointiyhteiskunnan olemassaololle on tärkeää erilaisten yhteisöjen ja yhteisöllisyyden tuomat mahdollisuudet. Yhteisöt, esimerkiksi erilaiset järjestöt sekä myös yksilöiden keskinäiset ystävyysverkot, tuottavat toiminnallaan hyvinvointia koko yhteiskunnalle. (Juhila 2006, 123–124.)

Yhteisöllisyyden kanssa läheinen käsite on *toimijuus*. Sillä tarkoitetaan yleensä yksilön mahdollisuutta tehdä itseään koskevia päätöksiä ja toteuttaa ne. Sillä voidaan tarkoittaa myös yksilön käsityksiä omasta tilanteestaan päätöksenteossa: voiko yksilö itse päättää, voivatko päätökset toteutua tai tuntee ko yksilö osaavansa päättää. Toimijuus sisältää siis monenlaista tulkintaa yksilön käsityksistä ja tuntemuksista. (Gordon 2005, 114–115.)

Toimijuuden mahdollisuudet riippuvat yksilölle asetetuista velvoitteista ja oikeuksista. Tällaiset velvoitteet ja oikeudet muodostuvat yleensä ympäröivän yhteiskunnan ja yhteisöjen kautta esimerkiksi lainsäädännön ja sosiaalisten normien muodoissa. Yhteisöihin kuulumisen voimakkuus ja sidosten määrä ei kuitenkaan ole yhtäläistä kaikilla yksilöillä, vaan kullakin on juuri omanlainen verkosto sidoksia yhteisöihin. (Mt.)

Yhteisöllisyyden puute ja sen vaikutus yksilöiden mahdollisuuteen saavuttaa hyvä elämä on noussut huoleksi, jonka Saastamoinen (2009, 45–46) jakaa kolmeen osatekijään. Ensimmäinen osatekijä viittaa nykyajan yksilökeskeiseen kehitykseen, joka on saanut yksilöt kokemaan elämän ongelmallisena. Kokemus elämästä on aiempaa katkonaisempaa, erilaisten suurten muutosten jakaessa elämän osiin sekä entistä useamman yksilön joutuessa kohtaamaan nämä haasteet yksin. Toinen osatekijä on aiempaa suurempi huomaamattomuus toisten yksilöiden pahoinvointia kohtaan. Tätä ilmiötä kuvastaa hyvin yleinen keskustelu esimerkiksi vanhemmuudesta ja koulun kriisistä

kasvattajana roolissa. Ratkaisuina onkin esitetty aiempaa yhteisöllisempää toimintaa. Kolmas osatekijä liittyy yhteisöjen mahdollisuuteen toimia yhteiskunnan apuna tuottamassa palveluita.

5 HAKKERIT JA HACKLABIT

Opinnäytetyön tarkoituksen ollessa myös perehtyä hakkerikulttuuriin ja hacklabeihin, on syytä tutustua tarkemmin näihin käsitteisiin. Pyrkimyksenä on kuvata hakkerisanan taustoja, mitä sillä tarkoitetaan ja mitä sillä ei tarkoiteta. Hacklab-käsitettä kuvataan yleisellä tasolla, mutta myös tarkemmin opinnäytetyön tutkimuksen kohteen eli Hacklab Mikkelin osalta.

5.1 Keitä ovat hakkerit?

Hakkeri-sana on kotoisin yhdysvaltalaisen Massachusetts Institute of Technologyn opiskelijakunnan slangisanastosta. Sana on syntynyt opiskelijoiden vuonna 1946 perustamassa pienoisrautatiekerhossa (*Tech Model Railroad Club*). Sanalla *hack* tarkoitettiin käynnissä olevaa projektia tai jo valmiiksi saatua tuotosta, joka ei pelkästään täyttänyt järkevää tarkoitustaan, vaan jonka tekeminen tuotti myös mielihyvää. Toisaalta sana *hack* on ollut jo aiemmin MIT:n opiskelijoiden käytössä tarkoittaen opiskelijoiden tekemää pilaa. (Levy 1984, 9–10.)

Hakkeri-sanaa ovat määritelleet hakkerit itse tarkoittamaan henkilöä, joka nauttii laitteistojen, järjestelmien tai miltei minkä tahansa suoritus- ja toimintakyvyn rajojen etsimisestä ja ennen kaikkea näiden rajojen ylittämisestä. Toki sanalla on vahva yhteys tietotekniikkaan ja sillä tarkoitetaan myös henkilöä, joka toimii käytännössä pelkän teoretisoinnin sijaan. Olennaista on innokkuus ja ennakkoluulottomuus kokeilla. Hakkeri-sanalla käytöllä voidaan myös ilmaista henkilön kuuluminen globaaliin hakkeriyhteisöön ja sen etiikan mukaisesti toimimiseen. (The Jargon File 1996.)

Hakkeri-sanalla merkitystä on 1980-luvulta alkaen hämärtänyt sen sekoittaminen myös niihin hakkereihin, jotka käyttävät taitojaan haitalliseen ja jopa rikolliseen toimintaan tietotekniikkaan ja tietoverkkoihin liittyen. Toisaalta hakkereiden mukaan tällaisilla toimijoilla ei tyypillisesti ole merkittävää osaamista tekniikan osalta. Tällaisia toimi-

joita kutsutaan *krakkereiksi*. (Mt.) Opinnäytetyö käsittelee hakkereita sanan alkuperäisessä tarkoituksessa.

5.2 Hakkeriyhteisöt ja hakkerietiikka

Maailmanlaajuisen *hakkeriyhteisön* voidaan tulkita koostuvan pienistä paikallisista yksiköistä. Nämä pienet yhteisöt ovat kaikki yksilöllisiä, oman yhteisönsä näköisiä ja toimivat oman yhteisönsä tavoitteiden ja ehtojen mukaisesti. (Ohlig, Pettis & Schneeweisz 2008.) Aikaisemmin nämä hakkeriyhteisöt toimivat pääasiassa vain virtuaalisesti tietoverkoissa, mutta 1990-luvulta lähtien toiminta on alkanut siirtyä laajemmissa määrin myös fyysisiin tiloihin. Uusi fyysinen ulottuvuus on muuttanut myös yhteisöjen toimintaa tarjoten uusia ja erilaisia tapoja ilmaisuun. (Moilanen 2012.)

Hacklab on yksi monista nimistä, joilla kutsutaan hakkeriyhteisön kokoontumiseen käyttämäänsä fyysistä tilaa. Ilmiön nuoresta iästä johtuen sille ei ole tarkkaa määritelmää, ei edes toimijoiden itsensä keskuudessa. (Moilanen 2012.) Muita nimiä tälle fyysiselle tilalle ovat muun muassa hackerspace, makerspace ja fablab. Hacklab on suomalaisittain suosittu nimi kuvaamaan tällaista tilaa. Syyksi hacklab-sanan suosimiselle Suomessa on epäilty sitä, että se on helpommin lausuttavissa kuin hackerspace-sana. (Ranki 2013.)

Suomessa on tällä hetkellä 10 aktiivista hacklabiksi tulkittavaa tilaa. Maailmanlaajuisesti vastaavanlaisia, aktiivisesti toimivia, tiloja on noin 1200. Tilojen määrä on kasvussa, josta kertoo kirjoitushetkellä tieto noin 350 suunnitteilla olevasta tilasta. (Hacklab.fi 2016; Hackerspaces.org 2016.) Tilana hacklab pyrkii täyttämään tarpeet yhteisön harrastukselleen ja kokoontumiselleen asettamat tarpeet. Yhteisöt ja niiden harrastuksen painopisteet vaihtelevat, mutta yleisesti suomalaisissa hacklabeissa (esim. Tampere Hacklab; Helsinki Hacklab) voidaan olettaa olevan saatavilla välineet esimerkiksi tietotekniikan, elektroniikan tai robotiikan harrastamiseen.

Hakkeriyhteisön arvot eli *hakkerietiikka* nojaa yleisesti kuuteen teesiin, jotka kuvaavat hyvin myös hakkeriksi kutsuttavan henkilön ajatusmaailmaa. Steven Levy (1984, 27–33) on kirjannut hakkerietiikan tarkoittavan:

1. tietokoneisiin ja kaikkeen mikä voi opettaa jotakin maailmasta ja sen toiminnasta tulee olla rajoittamaton ja täydellinen pääsy
2. kaiken tiedon tulee olla vapaata
3. vallan hajauttamista tulee korostaa auktoriteetteihin luottamisen sijaan
4. hakkereita tulee arvostella korkeintaan hakkeroinnin perusteella – ei koskaan ulkoisten tai sosioekonomisten kriteerien perusteella
5. taidetta sekä kauneutta voi luoda tietokoneella
6. tietokoneilla voidaan parantaa elämänlaatua

5.3 Hacklab Mikkeli

Hacklab Mikkeli on yhteisö, joka sai alkunsa syyskuussa 2014 tiedustellessani Mikkeli Entrepreneurship Society ry:n kiinnostusta tukea opinnäytetyötäni hacklab-toiminnan käynnistämisestä Mikkeliin. Hyvin pian opinnäytetyöprosessini aloitettua tuli selväksi, että Mikkelistä löytyy useita hacklab-toiminnasta kiinnostuneita ja hacklab-yhteisö alkoi kasvaa kuin itsestään. Yhteisön toiminta kehittyi ja löysi vakiintuneita muotoja.

Hacklab Mikkeli on virallistanut asemansa rekisteröitymällä yhdistykseksi, johon kuului kirjoitushetkellä 71 jäsentä. Yhdistys on myös vuokrannut omat toimitilat, järjestänyt tapahtumia ja synnyttänyt omia toimintamallejaan. Toiminnan käynnistämässä käytettiin tukena jo olemassa olevaa tietoa vertaistoimijoilta. Jens Ohligin ja Lars Weilerin konferenssiesitys *Building a Hacker Space (2007)* tarjoaa selkeän mallin hacklab-toiminnan käynnistämisen ja toiminnan haasteiden välttämiseen. Mallit on koottu eri hacklab-toimijoiden kokemusten perusteella ja ne kattavatkin hacklab-toiminnan haasteet aina taloudesta jäsenten välisiin kiistatilanteisiin.

Arvokasta vertaistukea toiminnan käynnistämiseen on ollut tarjolla Hacklab Summit Finland -tapahtumissa, joihin kokoontuu vuosittain kymmeniä suomalaisia hacklab-toimijoita. Toimintamallit maailmalta (Ohlig & Weiler 2007) vaativat paikoin soveltamista toimiakseen hyvin suomalaisessa toimintaympäristössä. Erilaiset vinkit ja neuvot ovat olleet merkittävä tuki varsinaisen hacklab-toiminnan käynnistämiseen Mikkeliissä.

Hacklab Mikkeli on fyysisiltä tiloiltaan ja sen varustelultaan hyvin vastaavanlainen kuin muutkin suomalaiset hacklabit (ks. Tampere Hacklab; Helsinki Hacklab). Tilan

varustelu mahdollistaa monenlaisen tekniikkaan, teknologiaan ja kädentaitoihin liittyvän harrastamisen, joko yhdessä muiden kanssa tai yksin oman projektin parissa. Hacklab Mikkeli järjestää erilaisia tapahtumia ja koulutuksia joko itsenäisesti tai yhteistyökumppaneiden kanssa. Ensimmäinen suuremman mittakaavan tapahtuma, jossa Hacklab Mikkeli toimi järjestäjänä, oli huhtikuussa 2015 järjestetty NASA Space Apps Challenge (Hacklab Mikkeli 2015).

6 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄT JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tehtävä oli selvittää, kuinka hacklab-toimintaan osallistuneet tuntevat sen tukevan heidän osallisuuttaan ja yhteisöllisyyttään sekä siten myös heidän sosiaalista hyvinvointiaan. Tutkimuksen pääkysymys on:

Kuinka hacklab-toimintaan osallistuneet tuntevat toiminnan tukevan ja edistävän heidän hyvinvointiaan ja osallisuuttaan?

Tätä pääkysymystä tarkennan alakysymyksillä, jotka keskittyvät osallisuuden, yhteisöllisyyden ja toimijuuden kokemuksiin hacklab-toimintaan osallistuneilla:

1. *Kuinka hacklab-toiminta edistää osallistujien mielestä heidän hyvinvointiaan?*
2. *Kuinka hacklab-toiminta tukee osallistujien mielestä heidän osallisuuttaan ja toimijuuttaan?*
3. *Kuinka yhteisöllisyys ilmenee hacklab-toiminnassa osallistujien mielestä?*

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

7.1 Laadullinen tutkimusmenetelmä ja teemahaastattelu

Tutkimuskysymyksen ollessa kokemuksia ja tunteuksia kartoittava, sopi lähestymistavaksi *laadullinen tutkimusmenetelmä*. Vilkan (2009, 78–79) mukaan laadullinen tutkimusmenetelmä sopii ihmisen oman koetun todellisuuden kuvaamiseen. Sillä saa-

daan tuotua ilmi erilaiset kokemukset ja merkitykset, niiden väliset suhteet ja niiden muodostamat kokonaisuudet.

Aineistonkeruun menetelmänä käytettiin haastattelua. Haastattelu tarjoaa Hirsjärven ym. (2005, 193–195) mukaan ainutlaatuisen tavan aineiston keruuseen, jossa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Haastattelun etuna on sen joustavuus ja lisäksi haastattelun kulkua ja sisältöä voidaan muuttaa haastattelun aikana. Samoin haastattelu tarjoaa tutkittavalle mahdollisuuden ilmaista itseään mahdollisimman vapaasti, käyttäen viestinnässään myös ilmeitä ja eleitä.

Haastattelun huonoina puolina ja luotettavuutta heikentävinä tekijöinä Hirsjärvi ym. (mt.) mainitsevat sen toteutuksen vaatiman ajan, sillä lyhytkestoisella haastattelulla ei päästä syvällisiin tuloksiin. Lisäksi haastattelussa voi olla taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia: tutkittava haluaa esiintyä hyvänä kansalaisena eikä välttämättä uskalla avautua tutkimuksen kannalta negatiivisista asioista. Tällaista asioiden esittämistä myönteisempinä kuin ne todellisuudessa ovat, on kuvattu käsitteellä onnellisuusmuuri. Sillä pyritään peittämään elämän vaikeudet, vaikka ne näkyvätkin muurin raoista. (Roos 1987, 214.)

Tutkimushaastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, jolloin haastattelun yleiset aihepiirit ovat tiedossa, mutta tarkat kysymykset tai haastattelun kulku on vapaata. Teemahaastattelussa haastattelijan mahdolliset ennakko-oletukset keskustelun kulusta ja sisällöstä eivät vaikuta niin paljon, haastateltavien saadessa itse valita miltä osin ja missä laajuudessa kysymyksiin vastaavat (Hirsjärvi 2005, 196–199).

Haastatteluihin valmistauduttiin tekemällä teemarunko (liite 2). Se muodostuu teemoista, jotka johdin opinnäytetyöni tutkimuskysymyksen ja apukysymyksistä. Nämä teemat ohjasivat haastattelun kulkua. Teemat pyrittiin pitämään joustavina, mutta myös huomioimaan sen, ettei kaikkia teemoja välttämättä ehditä käsitellä haastateltavien aikataulujen takia. Tätä tilannetta varten valmisteltiin kysymysrunkoon ytimekkäitä kysymyksiä, jolla tietoa saadaan esiin kuitenkin käsittelemättä koko teemaa. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 41.)

Haastattelumuotona käytettiin ryhmähaastattelua, joka on tehokas tiedonkeruun muoto, koska samalla kerätään usean henkilön tietoja. Ryhmähaastattelu auttaa myös haas-

tattelun sujuvuudessa, jos haastateltavat arastelevat haastattelua tai osa tiedosta on muistinvaraista. Hirsjärven ym. (mt. 199–201) mukaan Sulkunen (1990) toteaa ryhmähaastattelun sopivan erityisesti, jos tutkitaan ryhmissä omaksuttuja kulttuurisia näkemyksiä tai arvoja.

7.2 Tutkimushaastattelujen toteuttaminen

Ennen varsinaisia haastatteluita tehtiin koehaastattelu, jossa kokeiltiin teemarungon toimivuutta. Koehaastatteluun osallistui kolme henkilöä, mikä tuntui sopivalta määrältä myös varsinaisia haastatteluja ajatellen: kenenkään ei tarvinnut odottaa puheenvuoroaan liian kauan, mutta silti pidemmätkin puheenvuorot olivat mahdollisia. Kolmen osallistujan ryhmät ovat myös helpompia järjestää osallistujille sopivina ajankohtina.

Teemarunko vaikutti toimivalta, koska se tuotti vastauksia tutkimuskysymykseen ja sen apukysymyksiin. Koehaastatteluun osallistuneet arvelivat haastattelujen kulkevan sujuvammin ja vähemmällä arastelulla, jos aloitettaisiin käytännön toimintaan liittyvillä kysymyksillä tuntemusten ja kokemusten sijaan. Lisäksi he kertoivat haastattelujen toimivan hacklab-toimintaa kehittävinä keskusteluina.

Varsinaisiin haastatteluihin kutsuttiin osallistumaan kaikki hacklab-yhteisön jäsenet. Jäseniä tavoiteltiin yhteisön omaa Facebook-ryhmää ja sähköpostia käyttäen. Lisäksi vapaaehtoisia tiedusteltiin Hacklab Mikkelin viikoittaisissa avoimissa tapaamisissa. Haastattelupyyntöihin vastasi lopulta kahdeksan yhteisön jäsentä, joiden kanssa sovittiin haastattelua varten sopivat ajankohdat.

Haastatteluihin osallistui kahdeksan yhteisön miespuolista jäsentä. Hacklab-yhteisö ollessa jäsenmäärältään verrattain pieni, saattaisi haastateltujen taustatietojen tarkempi esittely vaarantaa heidän anonymiteettinsä. Siksi opinnäytetyössä tyydyttiin esittelemään haastatellut vain sukupuolensa osalta.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta tutkijalla on paljon valtaa. Tutkija päättää, ketä haastatellaan, millä kysymyksillä ja miten aineisto analysoidaan (Kananen 2014, 151). Opinnäytetyön haastateltaviksi valittiin kaikki, jotka olivat ilmaisseet mielenkiintonsa. Haastattelut toteutettiin Hacklab Mikkelin tiloissa kolmessa eri ryhmässä. Ryhmien määrä ja koostumukset muodostuivat haastateltavien aikataulujen

perusteella. Yhteisen vapaa-ajan löytyminen haastatteluille oli hieman pulmallista, mutta toisaalta se piti ryhmien koostumukset satunnaisina ja koot sopivan pieninä, kahden tai kolmen henkilön ryhminä. Tällä tavoin tutkija ei vaikuttanut haastateltavien valintaan tai ryhmien koostumuksiin.

Jokaiselta haastatteluun osallistuneelta pyydettiin lupa aineiston keräämiseen ja käyttämiseen opinnäytetyössä. Lupalomakkeessa (liite 1) on kuvattu opinnäytetyön tarkoitus ja kuinka aineisto käsitellään luottamuksellisesti. Opinnäytetyöstä kerrottiin täydentäviä tietoja ja vastattiin haastateltavien tarkentaviin kysymyksiin heidän allekirjoittamiensa lupalomakkeita kerätessä.

Haastattelujen nauhoittaminen oli välttämätöntä, jotta pystyttiin luotettavasti analysoimaan keskustelujen sisältöä sekä keskittymään haastatteluihin muistiinpanojen tekemisen sijaan (Hirsjärvi & Hurme 2008). Aineiston käsittely, ensi vaiheessa litterointi, aloitettiin sitä mukaan, kun aineistoa kertyi. Myös aineiston analyysi aloitettiin jo ensimmäisen ryhmähaastattelun litteroinnin jälkeen. Hirsjärvi ym. (2005, 211–212) kertovat tämän olevan yleinen käytäntö kvalitatiivisessa tutkimuksessa, eikä etenkään käsittelyn kenties vaatimaa ajallista etäisyyttä tule jäädä liian pitkäksi aikaa odottelemaan.

Laadullisessa tutkimuksessa ei ole sääntöä, sille kuinka monta haastateltavaa tai haastattelukertaa tarvitaan. On mahdollista käyttää mittarina *kylläntymistä*, jolla tarkoitetaan tilannetta, kun haastatteluista ei enää tule esiin tulkintaa muuttavaa tietoa. Tämän tilanteen saavuttaminen vaihtelee tutkimuskysymysten rajauksesta riippuen. Laadullisessa tutkimuksessa määrää ja laajuutta tärkeämpää on tulkintojen kestävyys ja syvyys. Myös kylläntyminen tulkitaan tutkimuksen luottavuutta lisäävänä tekijänä. (Kananen 2014, 95; 153–154.)

Ryhmähaastattelujen sisällöt tuntuivat jo haastattelujen aikana pääpiirteittäin samankaltaisilta. Etenkin tutkimuksen teemoihin liittyvät aihepiirit toistuivat haastatteluissa hyvin samankaltaisilla sisällöillä. Pieniä eroavaisuuksia ja yksilöllisiä kokemuksia toki nousi esille kaikkien haastateltavien osalta. Haastattelut olivat kestoiltaan melko pitkiä, tunnin ja puolentoista tunnin välillä, joten ehkä senkin takia sisällöt olivat samankaltaisia. Haastattelujen yhteiskesto oli 199 minuuttia. Mielestäni yksi haastattelu kutakin ryhmää kohden riitti, sillä tulkintaa muuttavaa tietoa ei enää tullut esiin.

7.3 Tutkimusaineiston käsittely

Tutkimusaineiston käsittely aloitettiin nauhoitettujen haastattelujen puhtaaksi kirjoittamisella eli *litteroinnilla*. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston käsittelyn ensimmäinen vaihe on yhteismitallistaminen eli litterointi. Litteroinnilla esimerkiksi äänitallenteet muunnetaan kirjalliseen muotoon, mikä mahdollistaa niiden analysoinnin. (Kananen 2014, 101.)

Teemahaastattelulla kerätty aineisto litteroidaan sanatarkasti. Tutkijan on itse päätettävä litteroinnin tarkkuus: huomioidaanko litteroinnissa puheen lisäksi myös eleet ja katseet vai litteroidaanko haastattelu yleiskieltä käyttäen. Usein litteroinnissa riittää melko karkea taso ja tarkkoja suoria lainauksia voidaan käyttää sitaatteina lopullisessa opinnäytetyössä. (Kananen 2014, 101–102.)

Opinnäytetyön haastatteluaineisto litteroitiin tekstinkäsittelyohjelmalla sanatarkasti, jolloin sitä kertyi 20257 sanaa eli noin 40 A4-arkillista. Tällä tavoin keskustelun lisäksi myös haastateltavien äänenpainot ja eleet voidaan huomioida analyysissä (Kananen 2014, 101–102). Opinnäytetyössä ei kuitenkaan tutkittu haastattelun vuorovaikutustilannetta vaan haastattelun asiasisältöä. Siten litteroinnissa kiinnostus ei kohdistunut puheen taukojen tarkkoihin kestoisiin eikä siihen, miten jotakin sanottiin. Asiasisällön kannalta olennaisten eleiden, esimerkiksi hymyilyn, litterointiin käytettiin litterointimerkkejä (liite 3). (Ks. Ruusuvuori 2010, 424–425.)

Analysoinnin mahdollistamiseksi on laajat litteroidut haastatteluaineistot muunnettava muotoon, jota on helpompi käsitellä. Teemoittelua varten litteroitu haastatteluaineisto erotellaan ensin yksittäisiin, yhden asiakokonaisuuden sisältäviin, tekstinosiin. Tätä prosessia kutsutaan *segmentoinniksi*. (Kananen 2014, 105.)

Segmentoinnin jälkeen aineisto *koodataan* eli siitä pyritään yhdistämään osat, jotka tarkoittavat samaa asiaa. Käytännössä koodaus voi olla esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelman muotoiluominaisuuksien käyttämistä aineistonosiin. Koodauksen taso voi kadottaa osan tiedosta, jos se on liian yleisellä tasolla ja päinvastoin liian tiheästi koodattuna, tuoda liian paljon tulkittavaa aineistoa. (Kananen 2014, 104.)

Opinnäytetyön litteroitu aineisto segmentoitiin käyttäen tekstinkäsittelyohjelmaa. Segmentoituna aineiston laajuus oli 46 A4-arkkia. Aineisto segmentoitiin haastattelu-kohtaisiin tiedostoihin, jotka yhdistettiin koodausta varten taulukkolaskentaohjelmassa. Aineisto käsiteltiin välittömästi kunkin haastattelun jälkeen.

Kerätyn aineiston analysointitavaksi oli valittu *teemoittelu*. Teemoittelussa aineisto pilkotaan ja järjestetään uudelleen erilaisten aihepiirien mukaan, tavoitteena nostaa pintaan tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset aiheet. Lainauksia haastatteluista käytettiin värittämään tekstiä, perustelemaan tulkintoja sekä myös tuomaan esiin tutkittavien oman äänen. (Hirsjärvi & Hurme 2008. 143–144, 173.)

Teemoittelu asettaa tutkijan haastavaan tilanteeseen, sillä aineistolla on sanottu olevan yhtä monta tulkintaa, kuin on tulkitsijoitakin. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkkoja sääntöjä aineiston tulkintaan. Tulkinnalle voidaan hakea tukea erimuotoisista ja erilähteisistä aineistoista. (Kananen 2014, 152–153.) Opinnäytetyössä teemahaastattelulla kerättyä aineistoa peilattiin aiempiin tutkimuksiin.

Teemoittelussa käytettiin apuna erilaisia värikoodeja, joilla aineistosta löytyvät teemoihin sopivat katkelmat on helppo tunnistaa. Aineiston teemojen yhdistelyssä käytettiin teemahaastattelurungon (liite 2) mukaisia pääteemoja. Näihin pääteemoihin päädyttiin eri tekstisegmenttien yhdistävien alateemojen kautta, joita oli alimmalla tasolla 136 erilaista kappaletta. Tutkimusraportti ei kuitenkaan voi olla vain haastattelusitaattien kokoelma, ilman tutkijan tulkintaa ja kytkeä teoriaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

8 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyön tutkimuskysymykseen eli, *kuinka hacklab-toimintaan osallistuneet tuntevat toiminnan tukevan ja edistävän heidän hyvinvointiaan ja osallisuuttaan*, pyrittiin saamaan vastaus kolmella tarkentavalla apukysymyksellä. Tutkimustulokset esitellään apukysymyksittäin, jotka muodostivat myös haastattelun teemat. Tulosten ohessa esitettyjen lainausten litterointimerkit selitetään liitteessä 3. Toimintaan osallistumisen myötä kertyneet havainnot käsitellään kunkin apukysymyksen yhteydessä.

8.1 Hyvinvointia hacklab-toiminnasta?

Opinnäytetyön tutkimuskysymystä tarkentavassa ensimmäisessä apukysymyksessä tarkasteltiin, kuinka hacklab-toiminta edistää osallistuneiden mielestä heidän hyvinvointiaan. Tarkastelu jaoteltiin Allardtin (1976) ja Kiilin (1992) teorioiden pohjalta kolmeen ryhmään: *having* eli fysiologiset perustarpeet, *loving/belonging* eli yhteisyyssuhteet ja *being/doing* eli itsensä toteuttamisen muodot.

8.1.1 Having eli fysiologiset perustarpeet

Having-ulottuvuuden eli fysiologisten perustarpeiden täyttymisen osalta tutkimuksessa saatiin vähemmän tuloksia kuin *loving/belonging*- ja *being/doing*-ulottuvuuksista. Yksi haastatelluista kertoi hacklab-toiminnan vieneen aikaa liikuntaharrastuksiltaan, minkä tulkitsin fyysistä terveyttä heikentäväksi tekijäksi. Hacklab-toiminnan fyysistä terveyttä tukevia kokemuksia löytyi mielestäni yhdeltä haastatelluista, joka kertoi hacklab-toiminnan tukevan vuorokausirytmään.

Urheilu vähentyny. Joskus tuli oikeesti käytyä kuntosalilla, mut täällä kun on ollu niin ei ehkä enää niin innokkaasti.

Miäkin oon päivällä enemmän aktiivinen ku yöllä. Miä yleensä yöllä nukun. Joo, se tukee tosi hyvin (vuorokausirytmää).

Toimintaan osallistumisen ohella tekemieni havaintojen perusteella en usko hacklab-toiminnalla olevan merkittävää vaikutusta useimpien toimintaan osallistuvien fyysiselle hyvinvoinnille. Hacklab-toiminnassa varsinainen harrastustoiminta on fyysisesti kuormittavaa lähinnä puu- ja metallitöissä, muuten työskentely ei ole fyysisesti kuormittavaa. Sen sijaan olen pohtinut, kannustaako hacklab-tilan sijainti keskusta-alueella sinne liikkumista jalan tai polkupyörällä ja siten lisää arkiliikuntaa.

8.1.2 Loving/belonging eli yhteisyyssuhteet

Loving-ulottuvuus eli yhteisyyssuhteet tarkoittaa sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta syntyviä resursseja, jotka Allardtin (1976, 43) mukaan ilmenevät yksilön tarpeena solidaarisuuteen ja toveruuteen sekä ylipäättään olla osa sosiaalisten suhteiden verkos-

toa. Mahdollisuudet vuorovaikutukseen ja tunteiden ilmaisuun ovat myös Nussbaumin (2011) mukaan osa hyvinvointia muodostavia tekijöitä. Kaikki (n=8) haastatellut tunsivat hacklab-toiminnan lisänneen heidän mahdollisuuksiaan sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Sen puoleen hyvään saumaan, että just kotona ainoastaan netin kautta joittenkin ulkomaalaisten tyyppien kanssa, joitten kanssa se menee vähän turhan niinku pätemiseksi, ettei niinku oppimisen kanssa oo mittään tekemistä. Niin täällä niinku opitaan ja seurustellaan samalla sitte.

Tää on niinku hyvinvoinnin kannalta tosi hyvä juttu, että täällä näkee sit muitakin ihmisiä eikä aina vaan dataile kotona.

Se minkä takia istuu paljon mielummin läbillä tekemässä juttuja, kun istuu himassa tekemässä juttuja, niin- täällä kuitenkin yleensä täällä on muuta porukkaa, minkä kanssa - jos nyt haluaa sosialisoida - niin voi sosialisoida.

Hacklab-toimintaan osallistuminen on mahdollistanut uusien ihmissuhteiden syntyminen. Ihmiset, joilla on erilaiset koulutus- ja työtaustat sekä tavoitteet ovat kohdanneet hacklabilla. Haastatelluista kaikki (n=8) tunsivat muodostaneensa uusia ihmissuhteita toimintaan osallistuessaan. Nämä ihmissuhteet auttavat rakentamaan Allardtin (1976, 43) kuvailemaa sosiaalisten suhteiden verkostoa.

Tapaa ja tutustuu täällä helposti niinku uusiin ihmisiin. Että on vähän eri ikäisiä, eri taustoista, eri puolilta Suomea. Että semmonen yhdistävä tekijä (hacklab-toiminta).

Paljon uusia ihmisiä joiden kanssa keskustella asioista. Niin se on niin, mä sanon, että hyvin virkistävää ja tuota- aina hyvää- aina hyvää oppia muitakin tuntemaan.

Ainakin oon tavannu uusia ihmisiä. Ja päässy, tälläi niinku, luonnollisella tavalla tutustumaan heihin.

Kiilin (1992, 17–21) määrittelemä belonging-kategoria laajentaa loving-ulottuvuutta, painottaen osallistumisen ja osallisuuden merkitystä. Kokemukset sosiaalisista suhteista ja yhteisöihin kuulumisesta ovat tärkeä osa belonging-kategoriaa. Kokemukset yhteisöön kuulumisesta ja siitä syntyvistä tuntemuksista ilmenivät haastatteluissa erilaisin tavoin. Osa (n=3) haastatelluista ilmaisi hacklab-toiminnassa mukana olemisen tuntuvan hyvältä tai aiheuttavan ylpeyttä.

Kyl mä oon ainakin aika ylpee ja tyytyväinen siitä mitä tää on.

Musta ainakin (tuntuu) hyvälle, että on mukana jossain mielenkiintoisessa toiminnassa.

*Nii-i, kyllä se aika polleeta poikaa kun on hacklabissa mukana – –
Ja kyllä mun ystävät, ne muutamat mitä on, aktiivisesti pietään yhteyttä ympäri Suomee, niin tietää mikä Hacklab Mikkeli on. En oo pitänyt sitä vakan alla. Että sen takia polleeta poikaa. Kyllä!*

Mielestäni tärkeä osa mikkeliläistä hacklab-toimintaa on ollut mahdollisuus sosiaali- seen vuorovaikutukseen. Hacklab-yhteisö on kasvanut ja tarjonnut kaikille mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa ja muodostaa ihmissuhteita. Havaintojeni perusteella myös toveruus on yksi tärkeistä arvojen ilmentymistä mikkeliläisessä hacklab-toiminnassa.

8.1.3 Being/doing eli itsensä toteuttamisen muodot

Allardt (1976, 46–47) jakaa itsensä toteuttamisen muodot neljään eri osatekijään: yksilö ja tämän korvaamattomuus persoonana, yksilön saama arvonanto, yksilön mahdollisuuden harrastuksiin ja vapaa-ajan aktiviteetteihin (”tekeminen”) ja yksilön mahdollisuuden osallistua politiikkaan. Haastatelluista kaikki (n=8) tunsivat tulleen hyväksytyksi omana itsenään hacklab-yhteisöön.

Ne ei oo niinku ensimmäisenä kattomassa, että mikäs helvetin pitkätukka-hippi toi on ja ajamassa pitkillä kepeillä ulos, vaan sillei, mikä sua kiinnostaa ja mitä sä haluut täällä tehdä.

Ei kukaan oo ainakaan ajanut kepeillä pois tai muutenkaan ilmaissut ettei hyväksyis.

Se on onnistumisen tunne, se ei oo niinkään paikasta kiinni, kuin siitä että tulee hyväksytyksi.

Nussbaumin (2011) mukaan hyvinvoinnin muodostavat myös mahdollisuus mielikuvituksen käyttämiseen ja nauttimiseen itselleen mieleisistä asioista. Haastattelussa selvisi hacklab-toiminnan tarjoavan mahdollisuuden mielekkääseen toimintaan ja itsensä toteuttamiseen suurelle osalle (n=6) haastatelluista. Lisäksi yhtä suurella osalla (n=6) haastatelluista korostui luovuuden tai mielikuvituksen käyttämisen mahdollisuus hacklab-toiminnassa.

Kyllä tää niinku sillei pitää mielen paljon virkeempänä kun on kaikkee kehittävää puuhasteltavaa ja selvitettävää ja tutkittavaa – – et rakente-lusta tulee virkee mieli.

Kukaan ei onneks jarruttele toisten ideoita kuitenkaan, että tää on ihan tyhmä idea, että ei tehä tämmöstä – – jokaisella on se oma luovuuskenttänsä.

Täällä pystyy sillai tekemään jos on tarve koneita käyttää, ihan mukava täällä touhuta. Tulee sellanen luovempi olo. Täällä oikeesti saa enemmän aikaseks. Ku tuut tänne tekemään jotain, ku istut kotona, ni siellä ehkä se keskittyminen herpaantuu enemmän.

Vahvasti haastattelussa esillä oli myös mahdollisuus itsensä kehittämiseen. Kaikki (n=8) haastatelluista ilmaisivat hacklab-toiminnan tukevan oppimista ja itsensä kehittämistä.

Mulle muiden ihmisten kanssa tekeminen on antanu paljon mahdollisuuksia kehittää omaa toimintaani ja itseäni.

– – ehkä se niinku mikä sen laittaa liikkeelle on se, että keksii tämmösen mä haluun tehdä tai tämmösen mä tarviin. Sitten se on ihan bonusta, jos

siitä joskus syntyy mitä on rakentamassa. Ehkä se suurin, mitä mä siitä saan, on se taito – emmä tiää tarviinko mä sitä taitoa mihinkään, mutta mä haluan oppia.

Haastatteluissa keskusteltiin myös muista vapaa-ajan aktiviteeteista ja harrastuksista. Haastelluista osa (n=3) totesi hacklab-toiminnan olevan heidän ainoa varsinainen harrastukseksi luokiteltava vapaa-ajan toiminta. Samoissa puheenvuoroissa nousi esiin tarve juuri hacklabin kaltaiselle harrastusmahdollisuudelle.

Ja tällei että ku ei oo aikasemmin ollu just minkäänlaista toimintaa näistä Mikkeliissä. Vähän kuollu pystyyn näistä hommista.

– – että Mikkeliin oltas tällästä perustamassa. Ni tota, musta se oli ihan hyvä juttu sillei että jotain uutta vihdoin ja viimeinen Mikkeliin, jotain muutaki ku urheiluseuroja ja- ja jotain vähän erikoisempaa.

Nyt mulla on vapaa-ajan harrastus.

Kiilin (1998, 17–21) mukaan pelkkä being-ulottuvuus ei riitä kuvaamaan riittävän kattavasti yksilön käsitystä kyvyistään, taustastaan ja yhteisöistään. Doing-kategoria laajentaakin being-ulottuvuuden tarkastellen yksilön toiminta- ja selviytymismahdollisuuksia eri elämänpireissään. Haastatteluissa puolet haastatelluista (n=4) kertoi hacklab-toiminnan vaikuttaneen positiivisesti heidän asemaansa läheisiin.

– – vaimoni totes, että on se hyvä että löysit tällaisen paikan, että täällä on, ettei pelkästään tee kotona niitä hommia – – mut kuitenkin tää nähdään tässä minun ympäristössä, minun lähipiirissä, hyvin positiivisena asiana ja mielenkiintoisena asiana että tälläinen on olemassa.

£Varmaan kotona sais turpaan kun yhen skeittilaudan sahailis siinä olkkarin lattialla£. Mut täällä sen pysty tekemään.

Hacklab-toimintaan osallistuminen tunnettiin ajoittain myös kuormittavana. Alle puolet (n=3) haastatelluista tunsu toiminnan kuormittavan heitä ja lisäksi yksi haastatelluista kertoi kuormituksen kohdistuvan muihin toimijoihin. Toisaalta kuormitusta ke-

ventävinä tekijöitä mainittiin kuormituksen vaihtelu ajan kuluessa (n=2) ja toimintaan osallistumisen vapaaehtoisuus sekä kuormituksen positiivinen vaikutus motivaatiota tukevana (n=1).

Mun mielestä nää on ihan kiva sillai niinku yhdessä tehä kaikkee tämmösiä.

Ehkä vähän pienemmälläkin mittakaavalla – – ku siinä on hänkslättävää ja joku saa mahahaavan.

Nii jossain vaiheessa (kuormittaa) enemmän, jossain vaiheessa vähemmän. Tällä hetkellä esimerkiksi se ei oo kovin kuormittavaa mun mielestä. Nythän sillei on ihan kiva tilanne. Mut sit taas jossakin vaiheessa se on ollu melkosen kuormittavaa.

Kyllä se nyt kuormittaa, mutta sit taas en mä nyt sais mitään tehtyä, jos ei siitä tuu sellasta positiivisessa mielessä kuormitusta. Ja itehän mä nyt oon päättänyt näitä tehdä, ei kukaan mua pakota. Ja periaatteessa koska tahansa vois päättää että en mä nyt jaksa tehdä näitä. Omasta halusta mä oon halunnu näitä tehdä.

Toimintaan osallistumisen ohessa tehdyt havainnot tarjosivat näkökulman, joka ei haastatteluissa juurikaan (n=2) ilmennyt eli arvostuksen saamiseen muilta. Havaintojeni perusteella kuitenkin hacklab-toiminnassa osaamisen ja tekemisen arvostus on suurta. Toisia auttavat, osaavat tai tekevät saavat arvostusta teoistaan. Tällainen, osaamiseen ja tekemiseen perustuva, muiden arvostelu tuli selvemmin esille yhteisön sääntöjä käsitellessä. Yhteisön säännöt osana yhteisöllisyyttä käsitellään tarkemmin luvussa 8.3.

8.2 Osallisuuden mahdollisuuksia hacklab-toimintaan osallistumalla?

Toinen opinnäytetyön tutkimuskysymystä tarkentava apukysymys tarkasteli, kuinka hacklab-toiminta tukee osallistujien mielestä heidän osallisuuttaan ja toimijuuttaan. Apukysymyksellä selvitettiin osallistujien kokemuksia mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämäänsä. Tarkastelun tasot jaettiin Särkelä-Kukon (2014) käyttämien tasojen mukaisesti yksilön suhteeseen omaan elämään, yhteisöihin ja yhteiskuntaan.

Tarkastelussa osallisuuden kokemuksista hyödynnettiin myös Gretschelin (2002, 71) ja Fjöltin (1999, 33) luomia mittareita osallisuuden asteesta. Pelkän osallisuuden mahdollisuuden lisäksi apukysymys tarkasteli haastateltujen toimijuuden kokemuksia. Toimijuudella tarkoitetaan mahdollisuuden lisäksi myös kykyä, halua ja odotuksia omaan elämään kohdistuviin vaikuttamisen mahdollisuuksiin (Gordon 2005, 114–115).

8.2.1 Osallisuuden mahdollisuudet hacklab-yhteisössä

Jo pelkkä mahdollisuus harrastaa edistää yksilön osallisuutta. Samoin sosiaaliset suhteet ja hyväksytyksi yhteisön jäseneksi kuulumisen tunteet luovat yksilön osallisuutta. (Särkelä-Kukko 2014, 36.) Hacklab-toimintaan osallistuminen ja toiminnan luonne tunnettiin enemmistön (n=5) osalta vapaaksi. Vapauden ja liiallisen ohjauksen välttämisen kerrottiin lisäksi (n=3) olevan tavoiteltua toimintaa.

Musta tuntuu, et hacklab ei oo ainakaan hirveesti koittanu ohjata mua.

Et semmonen toiminnan vapaus saman henkisten ihmisten kanssa, niin se on aika mahtavaa.

Ja mä luulen, et se on jopa tietoinen päätös, kun tätä on rakennettu, että me ei oo lähetty kertomaan kenellekään hirveesti, että mitä niitten pitäis tehdä.

Kaikki (n=8) haastatellut tunsivat voivansa vaikuttaa hacklab-toimintaan. Hacklab-toiminnan mahdollistamiseksi on perustettu myös yhdistys, jonka hallituksen vaikutusvaltaa sivuttiin osassa (n=2) puheenvuoroja.

Ja se tota- se että läbillä on niin kun tietyt henkilöt, kuten – – puheenjohtajana, niin sillä on tottakai vähän korkeempi rooli ja tälle, että pystyy vähän enemmän vaikuttamaan asioihin, kun mitä ite ei kuulu hallitukseen tai ei oo mukana jutuissa.

– – että ei oo sellasta niinku joskus kerhoissa on että – – ni välillä se on se puheenjohtajavetosta, että siellä paljon muuta ei touhuta. Mutta tää on niinku lähtökohtasesti täysin erilainen, että täällä on mahdollisuus vaikuttaa.

£Jos haluat välttämättä hallitukseen mukaan£, niin voi ilmoittaa ittensä. Ja hallituksenkin voi vaihtaa jos joku sitä mieltä on.

Osallistuminen on käsitteenä kytköksissä osallisuuteen. Se on konkreettisempaa toimintaa kuin pelkkä osallisuuden tunne. Osallistumista voivat olla muun muassa erilaisiin tapahtumiin osallistuminen. (Bäcklund ym. 2002, 7.) Hacklabin tapahtumiin osallistumista vähintäänkin sivuttiin kaikkien (n=8) haastateltujen puheenvuoroissa.

Muutamassa hackathonissa oon käynyt, kahessa vai kolmessa oon käynyt. Niin ne on ollut mun mielestä tosi hauskoja, ollut kiva olla mukana siellä.

– – se on just sitä että ku jotain muutakin ku olla kotona. Osallistua tapahtumiin. Olla niinku ihmisten ilmoilla.

Mutta se, että mitä muuta täällä mä tein, niin olin kaikissa noissa läbin yhteisissä hommissa mukana. Esimerkiks käytiin- pitämässä nuorille esittelemässä läbin toimintaa. Sit käytiin muun muassa Jurassic Rockissa esittelemässä ihmisille 3d-tulostamista.

Havaintoni toiminnasta tukevat haastateltujen kokemuksia toiminnan vapaudesta. Hacklab-yhteisö pyrkii mielestäni toimimaan juuri niin kuin yhteisö itse haluaa. Toimintaan osallistuminen ei velvoita mitenkään, vaan toiminnassa korostetaan omaaloitteisuutta ja vapautta toimia kuitenkin toiset huomioiden. Päätöksenteko on havaintojeni perusteella pyritty pitämään mahdollisimman avoimena ja siihen vaikuttaminen helppona yhteisön jäsenille.

8.2.2 Osallisuutta yhteiskunnassa hacklab-toiminnan avulla

Yhteiskunnallisella tasolla osallisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta työhön ja toimeentuloon (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012). Työelämässä mukana oleminen voi mahdollistaa kuulumisen myös työyhteisöön ja muihin työpaikan ympärille muodostuneisiin yhteisöihin. Näiden yhteisöjen jäsenyys ja tunne johonkin kuulumisesta lisää osallisuutta. (Oikeusministeriö 2005.) Haastatelluista osa (n=2) tunsivat hacklab-yhteisöön kuulumisen lisäävän heidän työllistymismahdollisuuksiaan.

No ainakin omalla kohdalla huomannut että sitä ns. verkostoa on tullu lisää, todella paljon – – Ja sitten pikkasen myös semmosta, että joku on vinkkassu täältä että tuonne on kohta tulossa työpaikka hakuun, niin haakea sinne, semmostakin tulee.

Muutama esim sanonut, että jos kaipaat suosittelijaa, niin voi sitten kirjoittaa nimen sinne. – – Kyl siitä apua on. Pystynyt kysymään apua, jos haluaa vaikka tietyn alan töitä, että mitä pitäis opiskella ja osata. Siitä ainakin on ollu hyötyä.

Ammattitaitoa edistävänä, ja siten asemaa työelämässä tukevana, hacklab-toimintaan osallistumista piti puolet (n=4) haastatelluista. Hacklab-toiminta ei ole kehittänyt pelkästään teknologiaan liittyviä taitoja, vaan on kehittänyt taitoja myös ihmisten kanssa työskentelyyn. Lisäksi yksi haastatelluista tunsivat hacklab-toimintaan osallistumisen hyödyllisenä yritystoiminnalleen.

– – siinä syntyy sitä synergiaa, että mitä mä teen työssäni, siinä alkaa olla niistä taidoista, mitä oon hacklabilla oppinut, enemmän ja enemmän hyötyä.

Ainakin se, et tän kanssa on niin hitosti joutunu fasilitoimaan tapahtumia ja esiintymään, et ei se oo missään nimessä huono taito.

Ja myös tästä on tullu ajatuksia, minkälaista bisnestä vois olla. – – Mutta mä oon saanu niinku tosi monta ajatusta, että pitäiskö mun esimerkiksi kehittää omaa yritystäni toisenlaiseen suuntaan kuin mä oon alunperin suunnitellut, tai pitäiskö mun olla mukana jossakin uudenaikaisessa yrityksessä tai pitäiskö mun perustaa joku uudenlainen yritys.

Puolet (n=4) haastatelluista kertoi tuntevansa yhteiskunnan hyväksyvän hacklab-toiminnan. Osa (n=3) mielestä yhteiskunnan hyväksyntä toiminnalle ilmeni myös toimintaan myönnettyissä julkisissa avustuksissa.

– – kyl mun mielestä se on kuitenkin ihan sulle hieno asia, että jotkut on nähnyt tän meidän agendan sen verran tärkeenä, että ne on ollu sitä mieltä, että meille pitäis antaa rahaa.

– – vaikka jos johonkin koulutuksen liittyen, et jos niin kun opetussuunnitelmassa on joku koodaus ja sit me niin kun edesautetaan, et kaikki oppis ketkä haluaa oppia koodaamaan, niin onhan se hyväksyttävää.

Puolet (n=4) haastatelluista piti hacklab-toimintaa vaikuttamisen välineenä. Vaikuttamisen kohteeksi osa (n=2) kertoi yhteiskunnan. Osa (n=2) haastateltavista mainitsi hacklab-toiminnan myötä tarjoutuneet koulutustilaisuudet ja muut yleisötapahtumat sekä tiedon jakaminen sosiaalisessa mediassa käytännön vaikuttamiskeinoiksi. Yksi haastateltavista uskoi suuren jäsenmäärän sekä muiden suomalaisten hacklab-toimijoiden tarjoavan uskottavuutta vaikuttamispyrkimyksille.

Nii, kyl ne tapahtumat, kaikki missä tavataan ihmisiä – – Toki me kutsutaan ne jollakin oletuksella, mikä tulee läbistä. Mutta mikäänhän ei meitä estä puhumasta ihan mistä me puhutaan.

Siis jos vaikka jossakin sosiaalisessa mediassa tai muussa sanotaan, niin sitä pidetään luotettavana mitä me sanotaan. Uskottavana. Ja mä luulen, että me itse asiassa pystytään tosi paljon vaikuttamaan ihmisten mielipiteisiin just sillä, että me postataan tyyliin hacklabin Facebook-sivuille joku juttu.

Mä luulen, että se yhteiskunnallinen vaikuttaminen tulee itse asiassa enemmän sitä kautta, että me ollaan kuitenkin verkostoiduttu tosi paljon muiden hacklabien kanssa muun muassa. Ja koska, se on aina vakuuttavampaa, kun tullaan isommalla porukalla esille, joka on sitten suuremmalla otannalla eri puolelta Suomea ja erilaisista lähtökohdista.

Mielestäni yllättävää oli, kuinka laajalti hacklab-toimintaa tulkitaan ja käytetään yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä. Toimijuus näyttäytyi tässä tapauksessa vaikuttamismahdollisuuden hyödyntämisenä. Toimintaan osallistumisen ja havaintojen myötä oli toki tullut selväksi, että hacklab-toimintaa voitaisiin käyttää vaikuttamiseen. Olihan mikkeliäinen hacklab-yhteisö osallistunut erilaisiin tapahtumiin ja järjestänyt niitä itse. Siten mahdollisuuksia kohdata ihmisiä ja vaikuttaa heihin oli ollut runsaasti.

8.2.3 Hacklab-toiminta osallisuuden portaille

Hacklab-toiminnan osalta kaikki haastatellut (n=8) tunsivat voivansa vaikuttaa siihen. Hacklab Mikkelin toiminta tapahtuu täysin yhteisön voimin ja siten toiminnassa on todellinen mahdollisuus "kiivetä" kaikille Gretschelin (2002) kuvailemille osallisuuden portaille.

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen osalta hacklab-toiminnan mahdollisuudet rajoittuivat lähinnä tapahtumien järjestämiseen ja niihin osallistumiseen. Haastatelluista puolet (n=4) tunsivat mahdollisuuden vaikuttaa osallistumalla hacklab-toimintaan. Yhteiskuntaan kohdistuvaa vaikuttamista hacklab-toimintaan osallistumalla harjoitti osa (n=2) haastatelluista.

Toisaalta osallistuminen päätöksentekoon niin hacklab-yhteisössä kuin yhteiskunnassakin riippuu myös yksilön toimijuudesta. On huomioitava, etteivät kaikki välttämättä halua, eivät osaa tai eivät luota siihen, että oikeasti voivat vaikuttaa toiminnallaan. Pelkkä vaikuttamisen mahdollisuus ei riitä, vaan mahdollisuuteen on myös tartuttava vaikuttaakseen.

8.3 Yhteisöllisyyden ilmenemisiä hacklab-toiminnassa?

Kolmas opinnäytetyön tutkimuskysymystä tarkentava apukysymys keskittyi selvittämään, kuinka yhteisöllisyys ilmenee hacklab-toiminnassa osallistujien mielestä. Apukysymyksellä selvitettiin, minkälaisia yhteisöllisyyden piirteitä toimintaan osallistuneet tunsivat. Yhteisöllisyyden tarkastelussa tuloksia peilattiin Pullon (2015) tutkimuksen tuloksiin siitä, kuinka yhteisöllisyys näyttäytyy suomalaisessa maker-kulttuurissa.

Yhteisön synnyttää tekijä, joka saa yhteisön jäsenet tuntemaan yhteenkuuluvuutta. Yksi tällainen tekijä on yhteisön jakamat arvot ja ihanteet. (Nivala 2008, 50.) Suuri (n=6) osa haastatelluista kertoi toiminnan arvoksi avoimuuden. Avoimuus nousi esille myös Pullon tutkimuksessa. Myös Levy (1984) korosti hakkerietiikan teeseissään tiedon vapautta ja vallan hajauttamista.

– – että tuo avoimuuteen perustuva on miulle yks tärkeimpiä juttuja, ettei niinku mee semmoseks liiaks salailuks tää juttu.

Mun mielestä samaa (mieltä) että, sillei niinku avointa toimintaa. Siitäkin oli joskus puhetta että meidän rahatilanteethan näkee netistä, pystyy ite käyä kattomassa.

– – moni meidän perustajajäsenistä kannattaa tiedon avoimuutta ja monia ns. perinteisiä hakkeriarvoja

Muita hacklab-toiminnan ja siihen osallistuneiden arvoja ilmeni haastattelussa oman osaamisen jakamisen ja muille avun tarjoamisen muodossa. Vaikka kaikki eivät tunnustaneetkaan oman osaamisen jakamista ja avun saamisen mahdollisuutta suoraan toiminnan arvona, pitivät kaikki (n=8) haastatellut niitä tärkeinä tekijöinä hacklab-toiminnassa. Pullon (2015) mukaan jaettu osaaminen vahvistaa yhteisöllisyyttä maker-kulttuurissa.

– – mä ainakin vahvistan omaa osaamistani sillälaililla, että mä jaan sitä (osaamista) muiden kanssa.

Et ihan yhtä tärkeä kun se, et täällä on nää seinät ja laitteet, on se että täällä on ne ihmiset mitkä auttaa. Se niin kun erottaa tän jostain vuokrattavasta työtilasta, tässä tulee mukana siis se ihan älytön osaamisen määrä. Se on mun mielestä tavoittelemisen arvoista jo itsessään.

Mä en tiedä, mä oon sitä mieltä ehkä, että se (muiden auttaminen) ei oo tän toiminnan arvo, mutta se on monen jäsenen arvo – – mä olen tehnyt,

tai yrittänyt ainakin, en mä tiedä miten mä olen onnistunut, mutta yrittänyt tehdä siitä oman arvon ihan niinku tän yhteisön edun takia.

Hacklab-toiminnassa yhteisöllä on yhteinen ja jaettu työtila. Myös työtilan välineet ja varusteet ovat yhteisiä ja jaettuja. Työtilan ja työvälineiden merkitys haastatelluille ei ollut yhtä suuri kuin osaamistaan jakavaa ja avointa yhteisöä kohtaan. Puolet (n=4) haastatelluista korosti yhteisen tilan ja työvälineiden merkitystä.

No tietysti toinen juttu on nää välineet, mitä täällä on. Koska niitä ei< just jakamistahan sekin on, ei tarvi kaikilla olla omaa 3d-tulostinta omassa nurkassa ja tuota- kaikkia muita vastaavia.

Mut täällä on sitten just tuota vähän erikoisempaa, just nuo 3d-tulostimet ja jyrsimet ja tommoset.

Vaarasen (2005) mukaan nuorten luovien yhteisöjen hierarkialle on tyypillistä jäsenten taitotason mukainen järjestäytyminen. Levyn (1984) hakkerietiikan mukaan hakkerit arvostellaan korkeintaan taitojen perusteella, ei koskaan esimerkiksi koulutuksen tai sosioekonomisten ominaisuuksien perusteella. Haastatelluista puolet (n=4) kertoi arvostuksen saamisen liittyvän taitoihin ja niiden käyttämiseen.

– – varmaan se millä nauttii enemmän vaikutusvaltaa on se, jos on enemmän tietoo tai taitoo jutuista. Yleensä niitä kuunnellaan niissä asioissa, just vaikka jos joku osaa elektroniikkaa ja sit jos ollaan hankkimassa laitteita, niin kyllähän se sillä on vaikutusvalta et mitä hankitaan.

Mä oon ite huomannu sen, että vaikka se ei nyt ihan oo oikeudenmukaista, niin mä oon huomannu jollain tavalla arvioivani ihmisiä sen pohjalta, mitä ne on tehny.

Ihan sama onko töissä vai onko opiskelija vai työtön. Ja onko minkä värinen, vaikka ois £raidallinen ja työtön alkoholisti£. Sitten jos se tekee hirveesti juttuja, niin ei se kiinnosta onko se raidallinen.

Hacklab-toiminnassa on tehty yhteisiä matkoja tapahtumiin Mikkelin ulkopuolelle. Haastatelluista miltei kaikki (n=7) ilmaisivat kuulleensa yhteisistä matkoista tarinoita. Tuomen (2005) mukaan yhteiset tarinat muodostavat yhteisöllisyyden ytimen. Tarinat saattavat olla vääristyneitä ja ajan saatossa värittyneitä. Soinisen (1999) mukaan yhteisölliset tarinat lisäävät yhteisön kokemusvarantoa ja tiivistävät suhteita yhteisössä.

Mun mielestä esimerkiksi näistä reissuista on saatu tosi paljon kaiken maailman legendoja, joilla välttämättä ei oo mitään tekemistä totuuden kanssa, mutta me on voitu kertoa hienoja legendoja, jotka on tuonu ihmisiä yhteen.

Oon kuullu vaan sen, että yleensä ne (matkat) on onnistunut, mut siihen se on niinku jääny. Ja sit välillä on kuulunu ihan älytöntä kihinää, että £pojat teki siellä vähän tämmöstä ja kih kih£. – – Vaikka se- ehkä puolet siitä on niin kun kalajuttuja- tai sitten ei, mut jos ei oo, niin entistä vakuuttavampaa meininkiä.

8.4 Yhteenveto tutkimustuloksista

Haastattelut tunsivat hacklab-toiminnan tarjoavan heille mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja ihmissuhdeverkoston luomiseen. Lisäksi he tunsivat kuuluvansa yhteisöön ja tulleet hyväksytyiksi siihen omana itsenään. Yhteisöön kuulumisesta tunnettiin lisäksi ylpeyttä.

Hacklab-yhteisö mahdollisti myös mielekkään tekemisen vapaa-ajan aktiviteettina. Haastateltujen mielestä he pystyivät toteuttamaan itseään luovuuttaan ja mielikuvitustaan hyödyntäen. Myös oppiminen ja itsensä kehittäminen onnistuivat heidän mielestään hacklab-toiminnassa.

Vaikka hacklab-toimintaan osallistuminen on tuntunut haastateltavista ajoittain kuormittavalta, on kuormitus kuitenkin vaihdellut, eikä ole ollut jatkuvaa. Hacklab-toimintaan osallistumista on pidetty mielekkäänä myös osallistujien läheisten mielestä.

Haastateltujen mielestä hacklab-toiminnassa tärkeimpiä seikkoja olivat osallistumisen ja tekemisen vapaus. He tunsivat saavansa osallistua tai olla osallistumatta ilman ulkopuolista vaikutusta. Haastatellut kokivat voivansa vaikuttaa hacklab-toimintaan ja osallistua yhteisön päätöksentekoon.

Haastatellut tunsivat hacklab-toiminnan edistävän heidän asemaansa työmarkkinoilla. Verkoston myötä erilaiset työpaikat saavuttivat jäsenten tietoisuuden ja toiminnan tunnettiin kasvattavan heidän ammatillista osaamistaan. Myös yrittäjyyteen liittyviä ajatuksia esitettiin haastatteluissa.

Hacklab-toiminta koettiin yhteiskunnallisena vaikuttamisen välineenä. Mahdollisuus osallistua hacklabin mukana esittelemään toimintaa julkisesti oli haastateltujen mielestä hyvä vaikuttamisen väline. Vaikuttamisen kohteena haastatellut pitivät yhteiskuntaa.

Yhteisöllisyys ilmenee hacklab-toiminnassa osallistujia yhdistävinä tekijöinä. Haastateltujen mielestä toiminnan ja osallistujien tärkeimpiä arvoja ovat avoimuus ja vapaus toiminnassa. Avoin päätöksenteko, avoin toiminta niin yksilöiden kuin yhteisön osalta ja vapaus toimia tunnettiin tärkeinä.

Oman osaamisen jakaminen ja avun saaminen muilta olivat myös hacklab-toiminnassa merkityksellisiä tekijöitä haastatelluille. Osaaminen oli haastateltujen mukaan jäsenten arvostuksen mittari, eikä niinkään muut esimerkiksi sosioekonomiset taustatekijät. Hacklab-toiminnan ytimeksi, yhteisön ohella, haastatellut mainitsivat jaetun työtilan ja välineet. Toisten huomiointi tilojen ja välineiden käytössä onnistui haastateltujen mielestä hyvin.

Yhteisten matkojen ja tapahtumien myötä hacklab-yhteisölle on muodostunut yhteisiä tarinoita, joita haastatellut kuvailivat positiiviseen sävyyn. Yhteiset tarinat olivat muuttaneet muotoaan ja todelliset tapahtumat vääristyneet. Tarinoista nousi esiin jonkinlainen seikkailu ja menestys vertailussa muita toimijoita kohtaan.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi tuotti mielestäni hyödyllisen lopputuloksen jo synnytettyään hacklab-yhteisön. Se tarjosi monelle harrastajalle mahdollisuuden kuulua johonkin, osallistua ja olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Entisestään opinnäytetyöprosessi tuntui onnistuneelta, kun huomioidaan, että hacklab-yhteisö on tuottanut kokeilemisen, oppimisen ja onnistumisen kokemuksia kaikenikäisille ihmisille sen järjestämässä tapahtumissa.

Hacklab-yhteisö ei pelkää mahdollista osallistumista harrastetoimintaan ja toimimista vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Näihin mahdollisuuksiin myös tartutaan ja ne tunnettiin haastattelujen perusteella hyvinvointia ja osallisuutta tukevin. Yhteisön toimintaan myös tunnettiin mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon.

Opinnäytetyön myötä selvisi myös se, kuinka vahvana vaikuttamisen välineenä hacklab-toimintaa pidetään. Se ei kuitenkaan varsinaisesti yllättänyt minua, vaan se, kuinka moni pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnallisesti hacklab-toiminnan avulla. Vaikuttamisen motiivi oli muokata yhteiskuntaa ja sen asenteita kohti sallivampaa ja teknologiaa hyödyntävämpää suuntaa.

Tutkimustulosten perusteella hacklab-toiminta tukee osallistujien hyvinvointia ja osallisuutta. Toiminta tarjoaa mahdollisuuden vaikuttaa omaan elämäänsä ja asemaansa yhteiskunnassa, siten lisäten yksilön osallisuutta. Mahdollisuus sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin sekä itsensä toteuttamiseen luovilla ja mielikuvituksellisilla tavoilla taas tukevat hyvinvointia. Toisaalta, kumpikin näistä edesauttaa toisen toteutumista. Osallisuus mahdollistaa ja tukee hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien (ks. Allardt 1976; Kiilakoski ym. 2012) toteutumista. Yhteisöön kuulumisen ja sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden verkostot taas tukevat osallisuuden mahdollisuuksia.

Ilahduttavaa oli myös se, että haastatellut tunsivat haastattelujen tukeneen hacklab-toiminnan kehittämistä. He pystyivät haastatteluissa käsittelemään toimintaa eri näkökulmasta kuin aiemmin, jolloin on keskitytty lähinnä käytännön toimintaan ja esimerkiksi tilojen varusteluun. Haastatteluissa he saivat tilaisuuden pohtia ja kertoa ääneen, miltä toiminta heistä oikeasti tuntuu sekä kuulla saman muilta haastatteluryhmään

kuuluneilta. Yhteisten arvojen ja ihanteiden toteaminen ääneen mielestäni vahvisti yhteisön siteitä.

Opinnäytetyön tutkimustuloksia kannattaa mielestäni hyödyntää hacklab-toiminnan kehittämisessä. Tutkimustulosten perusteella selvisi, mikä toiminnassa koetaan positiivisena ja näitä tekijöitä tukemalla voitaisiin lisätä entisestään toiminnan kiinnostusta ja houkuttelevuutta. Lisäksi niiden perusteella voidaan poimia yhteisöllisyyttä lisäävänä tunnetut tekijät ja korostaa niiden asemaa toiminnassa. Tutkimustuloksilla on myös mahdollista perustella hacklab-toiminnan oikeutus ja merkitys hyvinvointia tukevana, sekä sosiaalisesti että yhteiskunnallisesti kehittävänä, vapaa-ajan aktiviteettina.

Opinnäytetyön aihe oli laaja. Tutkimuskysymystä tarkentamalla ja näkökulmaa kaventamalla aiheesta olisi voinut irrottaa useita pienempiä, mutta silti jo itsessään mielenkiintoisia aiheita. Nämä voisivat toimia myös jatkotutkimusaiheina. Esimerkiksi, minut yllättänyt, hacklab-toiminnan käyttäminen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen on yksi tällaisista. Sitä voitaisiin tutkia ja selvittää vielä tarkemmin, millä tavoin toiminta tukee yhteiskunnallista vaikuttamista ja mitkä ovat vaikuttamisen tavoitteet. Lisäksi opinnäytetyössä tarkasteltiin hacklab-toimintaa vain kahdeksan mikkeliäisen osallistujan näkökulmasta, olisikin mielenkiintoista selvittää minkälainen merkitys toiminnalla on muiden suomalaisten hacklab-yhteisöjen jäsenille. Ylipäätään hacklab-toimintaa on tutkittu melko vähän ja siksi jatkotutkimuksen tarve tähän kasvavaan toimintaan olisi tärkeää.

Pohdin haastattelujen aikana, kuinka oma osallistumiseni hacklab-toimintaan mahdollisesti vaikutti haastateltaviin. Tunsivatko verrattain tutut ja läsnäolooni jo tottuneet haastateltavat helpommaksi kertoa kokemuksistaan? Vai oliko tilanne päinvastainen, eikä aivan kaikkea pystytty tai haluttu kertoa, koska he joutuisivat kohtaamaan minut toiminnassa vielä tulevaisuudessakin?

Opinnäytetyöprosessi edellytti pohdintaa myös haastateltujen asemasta. Anonymiteetin suojaamiseksi haastatelluista ei kerrota taustatietoja, joiden perusteella heidät voitaisiin tunnistaa. Lisäksi jo aineiston litterointivaiheessa kiinnitin erityistä huomiota, ettei aineistoon päädy esimerkiksi nimiä, vaan ne korvataan haastateltavien tunnisteilla. Varsinaisten haastattelujen aikana yritin varmistaa, että haastatellut tuntevat haas-

tattelujen etenevän täysin heidän ehdoillaan. Heillä oli olla oikeus valita mihin ja miten vastaavat sekä tarvittaessa vaikka keskeyttää koko haastattelu.

Ammatillisesti tunnen opinnäytetyöprosessin tarjonnan mahdollisuuden kohdata ja toimia erilaisten ihmisten kanssa. Hacklab-toiminnassa mukana olevien hyväksyvä ja avoin suhtautuminen uusiin harrastajiin tuntui hienolta havaita. Mielestäni yhteiskunnassa tarvitaan muutenkin enemmän hyväksyntää ja yhteenkuuluvuutta, pelkän erilaisuuden ja lokeroinnin sijaan. Havaitsin hacklab-toiminnan ja siihen liittyvän opinnäytetyön myötä myös, kuinka suuri merkitys pienelläkin innostamisella voi olla yksilön hyvinvoinnille. Koko prosessi on ollut hyvin opettavainen ja antoisa.

Hacklab-yhteisö syntyi Mikkeliin kuin itsestään opinnäytetyöprosessin myötä. Toiminta on innostanut mukaan jo yli 70 harrastajaa. Yhteisöllä on jaetut työtilat ja työvälineet sekä paljon yhteistä osaamista, jota myöskin jaetaan. Berner ym. (2015, 8) ovat kuvailleet maker-kulttuuria, jossa yhdessä tekemisen, tiedon soveltamisen ja oppimisen lisäksi päästään myös toimimaan aktiivisina yhteiskunnan jäseninä ja kansalaisina. Havaintojeni sekä tutkimustulosten perusteella tämä tiivistääkin hyvin mikkeliläisen hacklab-toiminnan luonteen. Toiminta ei ole pelkkää teknologiaan painottuvaa käden taitojen harrastamista, vaan myös vahvasti yhteisöllistä toimintaa, joka tarjoaa lisäksi mahdollisuuden vaikuttaa omaan asemaansa yhteiskunnassa.

LÄHTEET

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Arnstein, Sherry R. 1969. A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35:4, 216–224.

Berner, Anna-Sofia, Laaksolahti, Hannele & Kopola, Riina 2015. Puretaan koulu, rakennetaan kylä. Teoksessa Berner, Anna-Sofia, Laaksolahti, Hannele & Kopola, Riina (toim.) *Maa, jossa kaikki rakastavat oppimista*. Helsinki: Sitra, 8.

Euroopan komissio. Sosiaaliturva ja sosiaalinen osallisuus. WWW-dokumentti. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=750&langId=fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 3.2.2016.

Euroopan yhteisöjen komissio 2003. Yhteinen raportti sosiaalisesta osallisuudesta. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0773>. Päivitetty 12.12.2003. Luettu 3.2.2016.

Fjölt, Anu 1999. Nuoret ympäristön kehittäjinä – Nuorten Ääni -ryhmien menetelmäopas. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-1999807091>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.3.2016.

Gordon, Tuula 2005. Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Meurman-Solin, Anneli & Pyysiäinen, Ilkka (toim.) *Ihmistieteet tänään*. Helsinki: Gaudeamus, 114–130.

Gretschel, Anu 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä: nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Haake, Niina & Nikula, Tuuli 2011. Osallisuus, luottamus ja elinympäristö. *Terveyden edistämisen kansalaiskysely 2011*. Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 1/2011.

Hackerspaces.org 2016. List of Hacker Spaces. WWW-dokumentti. https://wiki.hackerspaces.org/List_of_Hacker_Spaces. Ei päivitystietoa. Luettu 27.2.2016.

Hacklab.fi 2016. WWW-dokumentti. <http://www.hacklab.fi/>. Ei päivitystietoa. Luettu 27.2.2016.

Hacklab Mikkeli. NASA Space Apps Challenge Data Bootcamp. WWW-dokumentti. <http://mikkeli.hacklab.fi/2015/04/10/spaceapps-challenge-mikkeli/>. Päivitetty 10.4.2015. Luettu 4.2.2016.

Helsinki Hacklab. Tietoa yhdistyksestä. WWW-dokumentti. <http://helsinki.hacklab.fi/yhdistys/tietoa/>. Ei päivitystietoa. Luettu 21.3.2015.

- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 1988. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Horelli, Liisa 1994. Lasten näköinen elinympäristö: kokemuksia yhdyskuntasuunnittelun, ympäristökasvatuksen ja ehkäisevän sosiaalipolitiikan välisestä yhteistyöstä Kiiteen Rantalan ala-asteella. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, ympäristöministeriö. Helsinki: Painatuskeskus.
- Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kiilakoski, Tomi, Gretschel, Anu & Nivala, Elina 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Demokratiaoppitunti: lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 9–33.
- Kiili, Johanna 1998. Lapset ja nuoret hyvinvointinsa asiantuntijoina: raportti hyvinvointi-indikaattoreiden kehittämisestä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.
- Leemann, Lars & Hämäläinen, Riitta-Maija 2015. Asiakasosallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 26.6.2015. Luettu 28.2.2016.
- Levy, Steven 1984. Hackers – heroes of the computer revolution. New York: Anchor Press/Doubleday.
- Moilanen, Jarkko 2012. Emerging hackerspaces – Peer-Production Generation. Teoksessa Hammouda, I., Lundell, B., Mikkonen, T. & Scacchi, W. (toim.) Open Source Systems: Long-Term Sustainability: 8th IFIP WG 2.13 International Conference, OSS 2012, Hammamet, Tunisia, September 10–13, 2012. Heidelberg: Springer.
- Nussbaum, Martha 2011. Creating capabilities. The Human Development Approach. Cambridge, London: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Ohlig, Jens & Weiler, Lars 2007. Building a Hacker Space. 24th Chaos Communication Congress, 27. – 30.12.2007 Berliini, Saksa.
- Ohlig, Jens, Pettis, Bre, Schneeweisz, Astera 2008. Hackerspaces – The Beginning.
- Oikeusministeriö 2005. Kohti aktiivista kansalaisuutta. Kansalaisyhteiskunta 2006 -toimikunnan raportti. Julkaisu 2005:14. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Pullo, Heikki 2015. Tekemisen meininki: Suomalainen maker-kulttuuri. Turun yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, Rauman yksikkö. Pro gradu-tutkielma. PDF-

dokumentti. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015091411578>. Päivitetty 14.9.2015. Luettu 10.11.2015.

Ranki, Ville 2013. Pelle Pelottoman työhuoneella – hackerspacet ja itse tekemisen huuma. Skrolli 2/2013, 4–6.

Roos, J.P. 1987. Suomalainen elämä – tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 454. Hämeenlinna: Karisto.

Ruusuvuori, Johanna 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen Matti (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 424–431.

Rouvinen-Wilenius, Päivi, Aalto-Kallio, Mervi, Koskinen-Ollonqvist, Pirjo & Nikula, Tuuli 2011. Osallisuus osana tasa-arvoa. Teoksessa Rouvinen-Wilenius, Päivi & Koskinen-Ollonqvist, Pirjo (toim.) Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen – Järjestöt suunnan näyttäjinä. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus, 49–76.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.3.2016.

Saastamoinen, Mikko 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Filander Karin & Vanhalakka-Ruoho Marjatta (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Helsinki: Kansanvalistusseura, 33–66.

Sen, Amartya 1993. Capability and well-being. Teoksessa Nussbaum Martha & Sen Amartya (toim.) The Quality of life. Oxford: Oxford University Press, 30–53.

Soininen, Anne 1999. Semmoinen parempi immeinen – osallistumisen merkityksiä pohjoiskarjalalaisille nuorille. Teoksessa Kuure, Tapio, Paju, Petri, Soininen, Anne & Kärkkäinen, Kati (toim.) Kutsuuko yhteiskunta? Nuoret jäsenyyksiä lunastamassa ja haastamassa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 79–137.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma - KASTE 2012–2015. WWW-dokumentti. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf. Ei päivitystietoa. Luettu 4.3.2015.

Särkelä-Kukko 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Jämsen, Arja & Pyykkönen, Anne (toim.) Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 34–45.

Tampere Hacklab. Tietoa työtilasta. WWW-dokumentti. <http://tampere.hacklab.fi/pages/tietoa-ty%C3%B6tilasta/>. Ei päivitystietoa. Luettu 4.2.2016.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina. WWW-dokumentti. <https://www.thl.fi/web/hyvinvointipolitiikka/elinolot-ja-hyvinvointi/syrjailyminen-ja-osallisuus/osallisuus-syrjailytyksen-vastaparina>. Päivitetty 29.6.2015. Luettu 3.2.2016.

The Jargon File 1996. The on-line hacker Jargon File, version 4.0.0. WWW-dokumentti. <http://jargon-file.org/archive/jargon-4.0.0.dos.txt>. Päivitetty 24.7.1996. Luettu 24.2.2016.

Vaaranen, Heli 2005. Nuorten luovat pikkuheimot ja työn tulevaisuus. Teoksessa Hautamäki, Antti, Lehtonen, Tommi, Sihvola, Juha, Tuomi, Ilkka, Vaaranen, Heli & Veijola, Soile (toim.) Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus, 114–131.

Vehviläinen, Jukka 2006. Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt. Helsinki: Opetushallitus.

Vilka, Hanna 2009. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Haastattelulupahakemus

HAASTATTELULUPAHAKEMUS

Opiskelen Mikkelin ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK) -tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Haen tutkimuslupaa opintoihini kuuluvan opinnäytetyön tekemiseksi.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia hacklab-toimintaan osallistumisen merkitystä toimintaan osallistuvan osallisuuden tunteelle. Tarkoitukseni on kerätä tutkimusaineisto haastattelemalla Hacklab Mikkelin -yhteisöön kuuluvia henkilöitä kevään 2016 aikana.

Pyydän tällä lomakkeella lupaa

- a) haastatella teitä Hacklab Mikkelin toimintaan osallistumisesta
- b) hyödyntää haastatteluaineistoa opinnäytetyöni raportoinnissa ja tulosten esittämisessä

Valmis opinnäytetyö julkaistaan valtakunnallisessa Theseus-tietokannassa, jossa raportti on vapaasti kaikkien saatavilla. Tutkimustulokset esitellään Mikkelin ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa sekä mahdollisesti muissa erilaisissa seminaareissa.

Sitoudun noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosääntöksiin. Kerättävä aineisto on luottamuksellista. Loppuraportissa ei mainita nimiä tai muitakaan haastateltavia yksilöiviä tekijöitä. Mahdolliset suorat lainaukset tehdään tavalla, josta henkilöllisyys ei ole välittömästi tunnistettavissa. Käsittelen haastatteluaineiston itse ja se on ainoastaan omassa käytössäni.

Opinnäytetyötäni ohjaa Mikkelin ammattikorkeakoulussa Kati Vapalahti, jolta myös voi tarvittaessa kysyä lisätietoja prosessista sähköpostitse (kati.vapalahti@mamk.fi)

Taneli Selin, sosionomiopiskelija
Mikkelin ammattikorkeakoulu

Haastatteluluvan myöntäminen

Minä, _____, annan suostumukseni haastatteluun sekä aineiston hyödyntämiseen opinnäytetyön raportoinnissa.

Mikkelissä . . . 2016 _____

Teemahaastattelurunko hacklab-toimintaan osallistuneille

1. Haastateltavien taustatiedot
 - *kuinka kauan olet ollut mukana hacklab-toiminnassa?*
 - *kuinka aktiivisesti olet mukana hacklab-toiminnassa?*
2. Hyvinvointia hacklab-toimintaan osallistumisesta
 - *miksi olet mukana hacklab-toiminnassa?*
 - *kuinka koet hacklabin (tilana ja yhteisönä) vaikuttaneen vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksiisi?*
 - *millä tavoin hacklab-toimintaan osallistuminen on vaikuttanut muihin vapaa-ajan aktiviteetteihisi?*
 - *kuinka koet Hacklab Mikkelin (tilana ja yhteisönä) vaikuttaneen sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiisi?*
 - *miltä tuntuu olla Hacklab Mikkelin jäsen?*
 - *miltä tuntuu osallistua Hacklab Mikkelin avoimiin viikoittaisiin tapaamisiin?*
 - *mitä merkitsee mahdollisuus tavata muita hakkereita?*
 - *minkälaisia muut hakkerit ovat verrattuna sinuun?*
 - *miltä tuntuu työskennellä yhteisten projektien parissa?*
 - *miltä tuntuu jakaa omaa osaamistaan?*
 - *millä tavoin Hacklab Mikkelin jäsenet arvostavat toistensa osaamista?*
 - *miltä tuntuu oppia uusia taitoja?*
 - *miltä tuntuu toteuttaa luovuuttaan?*
 - *millä tavoin Hacklab Mikkelin jäsenet eroaa muista vapaa-ajan aktiviteeteistasi luovuuden toteuttamisen osalta?*
 - *miltä Hacklab Mikkelillä käynnin jälkeen tuntuu?*
3. Osallisuuden ja toimijuuden tukea hacklab-toiminnasta
 - *miltä Hacklabin Mikkelin tapahtumiin osallistuminen tai niiden järjestäminen on tuntunut?*
 - *miltä Hacklab Mikkelin kursseilla kouluttajana toimiminen on tuntunut?*

Teemahaastattelurunko

- *miltä osallistuminen Hacklab Mikkelin mukana tapahtumiin muualla kuin Mikkelissä on tuntunut?*
- *miltä työskentely yhdessä muiden kanssa pidempien tapahtumien ("hackathon") aikana on tuntunut?*
- *miltä tapahtuman jälkeen tuntuu?*
- *millä tavoin tunnet hacklab-toiminnan tukevan mahdollisuuksiasi vaikuttaa omaan tilanteeseesi?*
- *millä tavoin koet Hacklab Mikkelin toimintaan osallistumisen vaikuttaneen mahdollisuuksiasi vaikuttaa ja toimia yhteiskunnassa?*

4. Yhteisöllisyyden ilmeneminen hacklab-toiminnassa

- *minkälainen yhteisö Hacklab Mikkelin on?*
- *mikä tai mitkä tekijät yhdistävät Hacklab Mikkelin jäseniä?*
- *minkälaisia arvoja tai ihanteita Hacklab Mikkelin jäsenet pitävät tärkeinä?*
- *minkälaisia symboleita Hacklab Mikkelin toiminnassa ilmenee?*
- *mitä Hacklab Mikkelin (tilana ja yhteisönä) tarjoaa jäsenilleen?*
- *miltä tuntui lähteä mukaan Hacklab Mikkelin toimintaan?*
- *kuinka koit pääseväsi ja tulevasi hyväksytyksi Hacklab Mikkelin yhteisön jäseneksi?*
- *kuinka tunnet Hacklab Mikkelin hyväksyvän uudet jäsenet?*
- *millä tavoin koet voivasi vaikuttaa Hacklab Mikkelin toimintaan?*
- *kuinka Hacklab Mikkelin hyväksyy eriävät mielipiteet toiminnasta?*
- *kuinka suuri on yksittäisen jäsenen arvostus verrattuna koko yhteisön "hyvään"?*
- *miten Hacklab Mikkelin ohjaa toimintaansa?*
- *mitkä ovat Hacklab Mikkelin ("kirjoittamattomat") säännöt?*
- *miltä osin hakkerietiikka toteutuu Hacklab Mikkelin toiminnassa?*
- *minkälaisia rooleja Hacklab Mikkelin jäsenillä on?*

LIITE 3.

Litterointimerkit

Opinnäytetyön tutkimusaineiston litteroinnissa käytettiin osaa teoksen Haastattelun analyysi (Ruusuvuori ym. 2010, 460–461) mukaisista litterointimerkeistä:

£sana£	hymyillen lausuttu sana tai jakso
sa-	kesken jäänyt sana
tai<	katkos puheen virrassa
((puhelin soi))	kaksoissulkeiden sisällä litteroijan kommentteja ja selityksiä tilanteesta